

E. M.
NATHANSON

A PISZKOS TIZENKETTŐ

E. M. Nathanson

A PISZKOS TIZENKETTŐ

Aranytoll kötetek
Szeged, 2007

Ami itt következik, kitalált történet. Hallottam ugyan rebesgetni, hogy léteztek a regényben szereplőkhöz hasonló katonák, de erre vonatkozólag sem az Egyesült Államok kormányának archívumában, sem az Egyesült Államok katonai történetében nem akadtam írásos anyag nyomára.

E. M. N.

Rád bízom magamat! Kevés fukar teremtmény
létezik a világon, ki ennél fukarabb.
Legfőbb értéke: végzi, mit végzete kiszab.
Teendője: dicsőséget szerez.
Magánya a világon végleges.
Őt, a homokszemet milyen partvidék rejti,
milliók közt lapul, sorsát nem sejti senki,
ám felugrik talán, és csodálja a század,
trónjára ül királynak!

Robert Browning
Simor András fordítása

ELSŐ RÉSZ

A BITÓFÁK

1.

(Részletek Enos Gardiner „Bizalmas” jelzéssel ellátott katonai törzslapjából, amelyet a Hadsereg Missouri állambeli St. Louis törzslapraktárában helyeztek letétbe.)

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK HADSEREGE

A DÉLI HADSEREGCSOPORTTÖRZSE

EURÓPAI HADMŰVELETI ÖVEZET
EGYESÜLT KIRÁLYSÁG
HPf. 490

A Hadseregcsoport Hadbíróságának EK73 sz. végzése

Az angliai Swindonban, Camp Chiseldenben 1943. november 30-án megtartott hadbírószági tárgyaláson, amelyet a Déli Hadseregcsoport Törzse EHÖEÁH 74. sz. rendkívüli parancsának 1. §-a alapján folytattak le, vádat emeltek Enos Gardiner, a 4. lövészhadosztály 501. zászlóalja „A” századának 32149763 azonossági számú közkatonája ellen, és az alábbi

ítéletet

hozták.

a) Vád: a Katonai Büntetőtörvénykönyv 92., 96. és 69. cikkelyeinek megszegése. Részletezés:

1. Enos Gardiner, a 4. lho. 501. z. „A” szd. 32149763 azon. sz. közkatonája az angliai Wootton Bassett-i Wiltshire katonai táborban 1943. november 20-án vagy nagyjából e napon szándékosan, szántszándékkal, kiterelve, rosszhiszeműen, törvényellenesen és előre megfontolt szándékkal karabéllyal lelőtte és megölte George Trainort, a 4. lho. 501. z. „A” szd. 15368492 azon. sz. törzsőrmesterét.

2. Enos Gardiner a 4. lho. 501. z. „A” szd. 32149763 azon. sz. közkatonája az angliai Wootton Bassett-i Wiltshire katonai táborban 1943. november 20-án vagy nagyjából e napon szándékosan, szántszándékkal, kiterelve, rosszhiszeműen, törvényellenesen és előre megfontolt szándékkal karabéllyal lelőtte és megölte Beatrice Elizabeth Rosamond Hawley brit állampolgárt.

3. Enos Gardiner a 4. lho. 501. z. „A” szd. 32149763 azon. sz. közkatonája, amikor egyenruhásan, ittas állapotban, rendbontás közben letartóztatták, figyelmen kívül hagyva az emberi élet szentségét és megvetést tanúsítva a hatóságok iránt, ellenállást tanúsított az őt letartóztató közegekkel szemben, karabélyt fogott a Wootton Bassett-i rendőrség tagjaira, valamint a 322. katonai rendőri zászlóalj intézkedő tagjaira.

4/a) Enos Gardiner, a 4. lho. 501. z. „A” szd. 32149763 azon. sz. közkatonája szántszándékkal öncsonkítást követett el, amennyiben karabéllyal fejbe lőtte magát, s ezáltal alkalmatlanná tette magát a katonai szolgálat maradéktalan ellátására.

b) A vádlott valamennyi részletet és a vád egészét illetően úgy nyilatkozik, hogy nem vallja magát bűnösnek.

c) A hadbíróóság megállapítása valamennyi részletet és a vád egészét illetően: bűnös.

d) ítélet: kötél általi halál.

e) Miután az ítéletet jóváhagyta a hadbíróóságot összehívó hatóság és megerősítette a Déli Hdscs. EHÖEÁH parancsnoka, s eleget tettek a Katonai Büntetőtörvénykönyv 50 1/2. sz. cikkelyének – 1944. febr. 25-én hajtják végre Angliában, a somerseti Marston-Tyne 1. sz. egyesült királyságbeli őrházában. A kivégzést a Marston-Tyne-i 51. Büntető-Kiképző Központjának parancsnoka vezényli.

A Déli Hdscs. EHÖEÁH parancsnokának utasítására:

*F. S. Bryan, vezérőrnagy, helyettes törzsfőnök L. D. Partch
dandártábornok, főszárnysegéd*

A DÉLI HDSCS. TÖRZSE
51. BÜNTETŐ-KIKÉPZŐ KÖZPONT HPf. 490

1944. febr. 26.

Tárgy: Jegyzőkönyvi kivonat Enos Gardiner köztörvényi rab, korábban a 4. lho. 501. z. „A” szd. 32149763 azon. sz. közkatonájának kivégzéséről.

Megküldendő: A Déli Hdscs. parancsnokának, HPf. 400. EHZ

Vonatkozással a Déli Hdscs. Törzse EHÖEÁH iktatási sz. 171. jelzetű, 1944. febr. 20-án kelt, „Halálos ítélet végrehajtása” tárgyú levélre, valamint az EHÖEÁH Törzse 1942. március 2-án kelt 54. sz. hatályos perrendtartási rendelet 9. §-ára, miután a kivégzés lezajlott, a következő jelentést terjesztjük fel:

1. A kivégzés helyszíne a somerseti Marston-Tyne városi börtön kivégzőhelyisége volt. A börtön jelenleg az 51. Büntető-Kiképző Központ adminisztratív különítményének illetékességébe tartozó egyesült királyságbeli 1. sz. őrház. A helyiség magas, téglalap alakú, körülbelül negyvenöt (45) láb hosszú és harmincöt (35) láb széles terem. Falai és padlózata kő. A mennyezeten keresztben végigvonul egy körülbelül tizenkétszer (12) tizenkét (12) hüvelyk méretű vastag tölgyfa gerenda, s erről függ alá a hurok. Közvetlenül a hurok alatt nyílik egy sülyesztő, melynek mérete megközelítőleg hatszor (6) öt (5) láb, s amely alatt egy másik helyiség van.

2. A kivégzés időpontja 03.00 óra volt, mely időpontot a parancsnok azért jelölte ki, mert feltehetőleg legkevésbé zavarja a város lakosságát, ébreszti fel az épületben tartózkodó többi rabot vagy zavarja meg a közeli cellák elítélteit.

3. Az elhúzódo esős időjárás következtében a kivégzőhelyiség belseje rendkívül dohos és igen hűvös volt. A kivégzés órájában viharos nyugati szél fújt, szakadatlanul zuhogott az eső, ami az épület egyéb részeiből hallható és látható volt, ámde a kivégzőhelyiségből nem volt észlelhető.

4. 1944. febr. 25-én 02.40 órakor Simon R. Tarbell alez. 0-2473629 sz., az 51. BKK. parancsnoka húsz tisztségviselőt, tanút, arra illetékes katonai és polgári szemtanút és megfigyelőt engedett be a kivégzőhelyiségbe. Felolvasta előttük a Déli Hdscs. EHÖEÁH Hadbíróságának EK73 sz. 1944. febr. 20-án kelt végzését, majd

ismertette a vonatkozó utasításokat és elővigyázatossági rendszabályokat, amelyek ezen információ birtokában szükségesek.

5. A tanúkat és megfigyelőket ezután elvezették kijelölt helyeikre, nevezetesen a hivatalos tanúk egyetlen sorban ültek öt (5) lépéssel a süllyesztő déli peremétől, míg a katonai megfigyelők és az angol polgári személyek két (2) sorban helyezkedtek el a süllyesztő nyugati peremétől hét (7) lépésre. Az egészségügyi szolgálat tisztjei a süllyesztő északi peremétől négy (4) lépésnyire foglaltak helyet.

6. 02.50 órakor a parancsnokból, a hadbíróság jegyzőjéből és két katonai rendőrből álló katonai kíséret lépett az elítélt cellájába. Egy katonai rendőrt a merevítődeszkával az ajtón kívül hagytak.

7. A katonai kíséret a rabot imádkozva találta Thomas C. Pines fhdgy. tábori lelkésszel, azon. sz. 0-5375923, 4. lho. A parancsnok közölte velük, hogy elérkezett az indulás ideje. A két ór hátrakötözte a rab kezét. A menet 02.52 órakor hagyta el a cellát; az élen Tarbell ezds. haladt, balján Pines fhdgy. halkan imádkozva, őket követte a rab, két oldalán egy-egy őrrrel, míg a harmadik őr mögöttük hozta a merevítődeszkát.

8. 02.52 órakor egy szomszédos cella egyik rabjának rendbontása miatt a menet megállt. 02.54 órakor ismét megindulhatott szabályos katonai alakzatban.

9. 02.54 órakor a menet belépett a kivégzőkamrába. A jegyző kiadta a „Vigyázz!” parancsot. A rabot a süllyesztő közepére vezették. Az őrkök segédkeztek az ítélet-végrehajtónak a rab lábának összekötésében és a merevítődeszka felerősítésében a hátára.

10. A parancsnok elfoglalta helyét a rabbal szemben, kissé jobbra. A lelkész is elfoglalta helyét a rabbal szemközt, kissé balra. A parancsnok felolvasta a rabnak a hadbírószági eljárás részleteit és a kivégzését elrendelő végzését, majd a következő szavakkal fordult a rabhoz:

– Gardiner közkatona, van-e valami mondanivalója számomra, mielőtt a kivégzését elrendelő parancsot végrehajtják?

A rab nem válaszolt.

Ezután a tábori lelkész fordult a rabhoz a következő szavakkal:

– Gardiner közkatona, van-e számomra, a lelkésznek, valami mondanivalója?

A rab nem válaszolt.

A lelkész imába fogott. Az ítélet-végrehajtó fekete kámzsát húzott a rab fejére, leengedte a nyakára a hurkot, megkötötte a hóhércsomót a rab bal füle fölött, amint azt az AR 633-15 előírja.

11. Az ítélet-végrehajtó a süllyesztő kioldóját szabályozó fogantyúhoz lépett. A parancsnok bólintott felé, és az ítélet-végrehajtó 02.58 órakor meghúzta a fogantyút. A süllyesztő gépezet tökéletesen működött, a rab mindenki szeme láttára alázuhan a süllyesztő kinyílt ajtaján, és a terem alatti helyiségben függött. A jegyző kiadta a „Pihenj!” parancsot.

12. A test némán függött, csak az alsó végtagok izomzata rángatózott alig észrevehetően. A tanúk és megfigyelők némán álltak, néhányan lehajtották a fejüket. Egyetlen hivatalos személy vagy megfigyelő részéről sem volt tapasztalható semmiféle látható vagy hallható érzelmi reakció.

13. 03.03 órakor a parancsnok kiadta a parancsot: „Egészségügyi tiszték, végezzék el a vizsgálatot!” 03.09 órakor Paul L. Gordon szds. (azon. sz. 0-1954372) az egészségügyi szolgálat 51. sz. rangidős egészségügyi tisztje jelentést tett a parancsnoknak: „Parancsnok úr, hivatalosan halottnak nyilvánítom ezt az embert.” Az alakulatnak 03.09 órakor vezényeltek „Oszolj!”-t.

14. Attól fogva, hogy a rab belépett a kivégzőkamrába, a süllyesztő ajtajának megnyitásaig három és háromnegyed (3,75) perc telt el. A rab alázuhanása és a beállott halál megállapítása között tíz és fél (10,5) perc telt el.

15. Valamennyi hivatalos személy maximális szakszerűséggel végezte kötelességét. Az eljárás méltóságteljesen, ünnepélyesen és katonai pontossággal zajlott le.

Láttamozva:
Simon R. Tarbell, 0-2473629
alez. katonai rendőrségi parancsnok

LeRoy W. Strom
fhdgy. DC.0-1638815

Hadügyminisztérium
Washington, D. C. 1944. febr. 26.

Western Union Táviróhivatal

Box 17, Route 3.
Loveland, Tennessee

Mrs. Aileen Gardiner

Sajnálattal értesítjük, hogy Enos Gardiner 1944. febr. 25-én szolgálata teljesítése során elhunyt.

Az Egyesült Államok Hadserege
Személyügyi Főcsoportfőnökség

2.

Marston-Tyne-ban mindig is akasztottak.

Ez mélységesen beivódott a régi börtön beleibe, amelyek egész százsz nemzedékek ürülékét nyelték el, most pedig itt tartották elzárva a tengerentúlról az Egyesült Királyságba érkezett hatalmas amerikai hadsereg már semmire fel nem használható üledékét. Az ősi mezővároskában tornyosuló épületet régies vidéki hangulat álcázta.

A börtön sötét méhe a bitóterem volt, amelyet nyirkos kőfalak rejtettek szemérmesen. Mindaz, amit a teremről suttoztak, csak halkan, titokzatosan, titkolózva hangzott el. A terembe csupán különleges alkalmakkor léptek. A szokások és a katonai előírások szabályozta használati utasítás alapján a komor szertartásban részt vevőkön, már arra a gondolatra is, mire használják a termet, az elviselhetetlen végkifejletig egyre fokozódó bonyolult érzelmek lettek úrrá. A papok, akik járatosak voltak az efféle dolgokban, azt állították, hogy ez a magábaszállás helye; már csak azért is így beszéltek róla, hogy csillapítsák a kivégzésre ide hozott emberek remegését.

Az átmenetileg Angliában tartózkodó hadsereg az Atlanti-óceán túlsó partjáról hozott magával még egy vesztőhelyet, mégpedig egy EÁH Személyügyi Fcsf-ség pecséttel ellátott, kiváló vermonti fenyőfából ácsolt, hordozható vérpadat. A hadtápnak valamelyik jóstehetséggel megáldott lángelméje ragaszkodott ahhoz, hogy ezt is csomagolják a hadigépezetekhez és készletekhez, mert nem volt kétsége afelől, hogy majd szükség lesz rá. De azután valahová

elraktározták, soha nem használták, fel sem bontották a ládát, mintha csak attól tartottak volna, hogy esetleg megbánhatják a házigazda nemzetet, ha tapintatlanul arra utalnak, hogy Amerikában jobb bitófákat ácsolnak.

Hump Edwards és Albie Salmon a régi bitókról beszélt a jenki századosnak a börtönfalakon túl elterülő sötét, dohos városban, a Hentesbárdhoz címzett fogadó söntésében.

– Régen az ember tudhatta, mikor lesz egy akasztás – mondta Albie. Közelhajolt John Reismanhoz, leheletéből áradt a finom somerseti almabor szaga. Elhomályosuló kék szemének pillantása öreges makacssággal tapadt Reisman arcára. – Akkoriba' hajnalba' csinálták – folytatta Albie –, az is az alkalmas idő az ilyesmire. Szó se vót semmiféle ilyen alamuszi bujkálásról, ahogyan mongyák, maguk jenki csinálják.

Az amerikai százados erősen megmarkolta whiskys poharát, és megbökte vele Albie kriglijét. – Igya mán ki, öreg! – utánozta Albie-t. Veszek még egy mérget. – Rendelt magának még egy whisky; megfontoltan, tervszerűen ivott, hogy elfojtsa az éjszakai megbízatása miatt érzett szorongását.

„Megjelenik az 51. Büntető-Kiképző Központban Marston-Tyne-ban 1944. február 24-én, hogy tanúja legyen egy kivégzésnek...” Csak így. Gyerünk, öregem! Semmi az egész. Csináltál már magad is ennél rosszabb dolgokat. Ezért is értékelünk téged olyan nagyra. Eredj, nézzed, hogyan köti fel a hadsereg a sivalkodó kurafiakat sorra egymás után!

A parancs a lichfieldi 10. kiegészítő parancsnokságon érte, ahol megfelelő önkénteseket keresett egy Rosedale fedőnevű, új titkos parancs végrehajtására. Sehogy sem értette, milyen összefüggés lehetséges egy bűnöző felakasztása és az ellenséges vonalak mögötti kémkedés között.

Reismannek fogalma sem volt arról, hogy a hadsereg egyáltalán foglalkozik ilyesmivel, s amikor megtudta, meg is döbbsent; ez önmagában is gyötrelmes volt, mert az idők során egyre inkább hitt saját szellemi, érzelmi nyers erejében és inas, hegek borította testének rendíthetetlen szívósságában. Először tiltakozni akart, megkérdezni, tulajdonképpen miért – hiszen az ő beosztásában a *miért* néha elnyomta a *mit* bűzét –, de azután jobbnak látta, ha hallgat. A Stratégiai Hadműveletek Hivatala londoni főhadiszállásának

a fejesei gyakran éppolyan homályosan érveltek, mint a hadsereg, s parancsaik is hasonlóan kifürkészhetetlenek voltak.

Most, hogy az ötödik pohár italt is magába döntötte és az alkohol megnyugtatóan áradt szét az ereiben, már kevésbé volt dühös, kevésbé szorongott, mint amikor belépett a kocsmába, s ismét úrrá lett rajta az étellel és halállal szembeni szokásos kimért kíváncsisága. A halál semmi újat nem tartogatott John Reisman számára – s az erőszak sem volt ismeretlen számára. Nem a durva és rosszul alkalmazott, hanem a dörzsölt, ravasz, okos és kellőképpen alkalmazott erőszak. Évek óta ez volt Reisman foglalkozása. Hivatásos erőszak-alkalmazó volt, így azután bosszantotta, hogy ezen az éjszakán megzavarják azzal, hogy meghívott vendégként jelen legyen egy akasztáson. Szüntelenül iszonyúan tudatában volt önmagának, ami állandóan piszkálta, nem hagyta nyugodni, kiváltképpen, ha észrevette, hogy híján van valamilyen tulajdonságnak, például bátorságnak.

Kinyílt a *Hentesbárd* ajtaja, s Reisman hűvös lehetetet érzett a tarkóján, mintha a gondolatban elkövetett rosszindulatú varázslattól származott volna; a hűvös léghuzat egy pillanatra betöltötte a termet, amíg a tűz fel nem melegítette. Egy amerikai katona lépett be, vastag katonai köpenyt és tábori sapkát viselt. Túlzottan kimért, szinte színpadias mozdulatokkal bújt ki a kabátjából, vette le a sapkáját és akasztotta a kandalló közelében levő fogasra. Harmincas évei közepén járó zömök férfi volt. Húsos arca puha tokába ment át. Apró világos szeme fürgén járt fel s alá a teremben, gyorsan fölmért minden szegletet, személyt, miközben halk lépésekkel egy asztalhoz ment és leült. Zubonyának mindkét ujján ott díszlettek a törzsőrmesteri csíkok; nem a rövid, új szabású zubbonyt viselte, hanem az egyenes vonalú régimódit, amely elfedte a derekat, csípőt és az ülepet is. Hajtókáján ott volt a katonai rendőrség jelvénye: a keresztbe rakott két pisztoly.

Kévs katona tartózkodott az ivóban, mert olyan éjszaka volt, amikor a legtöbb szívesebben maradtak a wessexi dombvidék unalmas, de száraz táborainak és repülőtereinek körleteiben. Reisman észrevette, hogy a jelen levő katonák közül mások is viselik a keresztezett pisztoly jelzést, s úgy vélte, hogy nyilván a börtönben szolgálatot teljesítő egység tagjai lehetnek. Egyikük sem köszönt az őrmesternek, de már tagadó viselkedésükkel – elkapott tekintetek,

hátratólt székek, váratlan, halk beszélgetésbe merülés – tudomásul vették jelenlétét, és elárulták, hogy ismerik.

– Aha, ez ő... Morgan – szólalt meg Albie Salmon. – És nézze csak azokat a csíkokat az ujján! Megkapta hát, megmondta, hogy megígérték neki.

A konyha ajtaján kilépett egy lány, akit Reisman eddig nem vett észre, és odament a katona asztalához. Reisman szemmel követte, hogy elvonja figyelmét arról, ami nem hagyta nyugodni: az erőszakról és a halálról. Telt, asszonyos alakja volt a lánynak, amely első pillantásra is erős szexualitást árasztott; ez annál is meglepőbb volt, mert arca nagyon fiatalnak tetszett.

Reismant váratlanul valamiféle meghatározhatatlan sóvárgás fogta el, amint nézte, hogy a lány kacéran valamivel a térde fölé emeli vastag szürke szoknyáját, és fél lépést balra, fél lépést jobbra táncol, azután megpördül maga körül, miközben az őrmester mereven nézi a lábát. Reisman nem hallotta, mit beszélnek, de a lány jókedvűen elmosolyodott, már-már nevetett. Reisman észrevette, hogy testszínű selyemharisnyát visel, márpedig ez akkortájt gyors észjárás és komoly anyagi áldozatot igényelt az ajándékozó, de gyakran a megajándékozott részéről is.

Az őrmester szemlátomást zavarban volt, de azért odanyúlt, könynyedén végigsimított a megpördülő lány térdhajlatán, azután gyorsan visszahúzta a kezét. Amikor a lány befejezte a pördülést, megrázta a nyakába hulló, fülét eltakaró hosszú világosbarna haját, hogy jobban látszódjék a fülében az olcsó, csillogó, áruházi fülbevaló: az aranyozott keretbe foglalt nagy hamisgyöngy.

– Gondolom azért' gyűtt, hogy megegye szalonnapudingját, megigya a tejét és bámulja a lányt, mint minden este – szólalt meg Hump Edwards. – Csudálom, hogy képes rá. – Hump megszívta a fogatlan ínye közé szorított nagy, fekete pipáját, és rövid, sűrű pőfékeléssel erős dohányszagot és füstöt árasztott a levegőbe.

– Én is amondó vagyok – mondta Albie. – Nemigen látszik meg rajta a munkája. A mienk, az a Poindexter – tudod, én láttam személyesen is –, az úgy nézett ki, mint egy doktor vagy temetkezési vállalkozó. Csontos pasas vót, sötét öltönyben meg köcsögkalapban járt. Úgy volt az vidám, mintha temetési menetet látnál. Öregem, ő *aztán* annak nézett ki, ami.

– Ki ez a tag? – kérdezte Reisman.

Albie Salmon a bal vállára ejtette a fejét, kiöltötte a nyelvét és kigúvasztotta a szemét. Jobb kezével képzeletbeli kötelet tartott a feje fölött.

– A hóhér – mondta.

A tizenkilenc éves, fehér bőrű, vörös hajú, szeplős Enos Gardiner ideges volt ugyan, de még nem lett úrrá rajta a rettegés. Az a tisz, aki a hadbírószáki tárgyaláson a védője volt, megmondta neki, hogy ne aggódjon az ítélet miatt.

– Ide figyeljen, Gardiner, sokakat halálra ítélnék – mondta –, de kevés halálos ítéletet hajtanak végre.

Ekkor látta utoljára a tisz, azóta már elvezényelték máshová. Egyik nap ügyvéd, másik nap gengszter, harmadik nap indián törzsfőnök – ez volt a hadsereg, ahol mindenhez kellett érteni. Gardiner eltűnődött azon, hogyan végződött volna az ügye odahaza, rendes ügyvéddel. Odahaza csakis niggereket lógattak fel, ha megöltek egy fehér embert, vagy ha ferdén néztek egy fehér csajra.

Maga az ezredes jött el hozzá és közölte vele, hogy az ítéletet jóváhagyták, de Gardinert még ez sem izgatta. Tudta ő jól, mit fognak tenni. Halálra akarják majd íjeszteni egészen az utolsó pillanatig, azután sítire vágják vagy húsz évre.

– Óhajt lelkészt? – udvariaskodott az ezredes. – Vagy van valaki, akit látni akar?

Hát persze, hogy akart lelkészt. Bárkit, csak jöjjön be ebbe a tetves cellába, üljön le és dumáljon hozzá. Lejjebb a nagy csarnokban, az egyik cellában valami örült digó állandóan azt hajtogatta, hogy ő Al Capone kis unokaöccse, és hogy Capone majd mindent elrendez és valamennyiüket kihozza innen. Victor Frankónak hívták, a rácsokon keresztül beszéltek egymással, de az örököt idegesítette az ordításuk, és ahányszor csak arra jártak, rájuk szóltak, hogy fogják be a szájukat. Igaz, amúgy sem értette a felét se annak, amit Franko karattyolt. Ha nem idegen, jenkinek nézte volna. Enos megmondta az ezredesnek, hogy csak egyetlen lelkészt ismer, és neki édesmindegy ő jön-e, vagy egy másik. Pines hadnagyot, a 4. hadosztály tábori lelkészét ismerte, ő látogatta meg többször is, amikor kórházban feküdt. Valamiféle örült katolikus vagy ilyesmi lehetett, odahaza meg mindig szidták a katolikusokat, de ez a pasas pontosan úgy beszélt, mint odahaza bármelyik amerikai srác, az meg biztos, hogy nagyon

szívhez szólóan prédikált. Ha már meg kell hallgatnia valamilyen vallásos dumát, akkor ez a pasas legyen az, aki leadja.

S most ott volt nála Pines, és Gardiner hallgatta, amint Istenről és Krisztusról és a mennyországról beszél neki, de azt is tudta, hogy ő bizony nem hal meg *aznap* éjjel. Ezen az éjszakán nem viszik ki a cellájából, nem hurkolnak kötelet a nyaka köré, nem kötik fel. Ha meg akarták volna tenni, négy hónappal korábban végzik ki, és akkor agyonlőtték volna. Azt állították, hogy öngyilkosságot kísérelt meg, de abban nem hitt. Nyilván valamelyik katonai hekus csinálta. Emlékszik, hogy tökrészegre leitta magát, kimaradási engedély nélkül kilógott, amikor Trainor megmondta neki, hogy nem hagyhatja el a tábort, meg azt, hogy ne aggódj, kispajtás, majd én magam gondoskodom ma éjjel a barátnődről! Emlékszik, hogy elment megkeresni Bea-Beát, és a lakásadónője azt mondta, hogy az őrmester már ott járt, és elvitte a lányt vacsorázni. De Bea-Bea az övé volt. „Te vagy az én kis vörös tűzcsóvám” nyögdecselte, amikor maga alá gyűrte húsát, ezt a nedves, fehér párnát. „Tűzcsóva, tűzcsóva, tűzcsóva, tűzcsóva...” És fölsikoltott a kéjes gyönyörtől, amellyel ő maga ajándékozta meg. Soha nem volt még dolga ilyen nővel. Soha még nem volt dolga nővel – ez volt az első –, és ez a nő az övé. Először Woottonban látta meg, Trainor ott koslatott mögötte, mint egy felgerjedd bika, mindig akkor jelent meg, amikor semmi szükség nem volt rá, megjátszotta magát előtte, megpróbált rá hatni a nyavalyás sávjaival. Egy éjszaka, még Woottonban, kiment a latrinára, hogy kipisálja a rengeteg meleg, vacak angol sört, és amikor visszajött a kocsmá hátsó végében levő magányos, sötét boxába, ott találta Trainort nyitott sliccel, az a nagy szerszáma ott volt a lány ölében, aki részeg volt, simogatta, „Óóóóó-óóóó, óóóó” nyögött és megpróbálta ellökni Trainort, és akkor történt, hogy ő kiráncigálta Trainort a boxból, megütötte, a lányt pedig elvitte abból a nyomorult tetűfészekből. De a rákövetkező éjjel Trainor őrségbe osztotta be, ő pedig annyira rettegett attól, hogy mi történhet odakinn a táboron kívül, hogy majd megőrült, azután inni kezdett, és rettegésében szökött ki, azután meg nyilván visszajött a puskájáért meg a lőszerért, és elindult megkeresni őket, mert azután már csak arra emlékezett, hogy belépett abba a woottoni hálószobába, és meglátta a két összefonódott test undorító fehérségét, azután puskaropogás, Bea-Bea iszonyúan sikoltozik, a halott őrmester pedig még benne van, csak ő nem tudta,

hogy már halott, mert újra meg újra meghúzta a ravaszt, amíg Trainor kiforduló bele egészen elborította a lányt, és akkor végül Bea-Bea is elhallgatott. Azután fölnyalábolta, csendesen beszélt neki, hogy többé már nem kell félnie Trainortól, mert most már nem árthat neki, és sírt is fölötte, mert olyan néma maradt és egészen furcsán nézett ki, azután ismét rájött a mindent elborító vörös düh, amikor megjelentek a tábori rendőrök, és megpróbálták elhurcolni, és utána már csak a feketeség és a hasogató fájdalom, amikor magához tért. Csak ennyire emlékezett, és most elkezdett sírni, mert eszébe jutott Bea-Bea és az a gyönyörűséges, puha, anyás teste...

– Sírjál csak, fiam! – mondta a lelkész. – Jó dolog a sírás. A mi Urunk is sírt a saját bűnei és a mások bűnei miatt. Sírjál, s ürítsél ki szívedből minden keserőséget és gyűlöletet, hogy betöltse a mi Urunk, Jézus Krisztus szeretete, és akkor részed lesz a megváltásban.

– Ugye igazából nem akasztanak fel, hadnagy úr, ugye nem fognak? – kérdezte Gardiner. – Megmondtam nekik, hogy nem akartam megölni a lányt. Nem fognak engem felakasztani. Megmentették az életemet. Biztosan meghúztam a ravaszt, csak nem tudtam, olyan volt, mint amikor Bea-Beával voltam, és az orvosok azt mondták, hogy majdnem meghaltam, de a hadsereg megmentett. Akkor miért ölnének meg most? Megmondtam nekik, hogy sajnálom, igaz, hadnagy úr?

– Szólítsál atyának! – válaszolta barátságosan Pines hadnagy. – Vagy ha úgy tetszik, tábori lelkész úrnak, így szokták a hadseregben. Szeretnék imádkozni velem?

– Igen, atyám, szeretnék imádkozni – mondta Gardiner. – Szeretnék imádkozni Bea-Beáért. Szerettem.

Gordon orvos százados és Strom orvos hadnagy a börtön egészségügyi barakkjában várakozott. A hasas vaskályhában lobogó tűz kellemesen átmelegítette a szobát, ők ketten azonban pattanásig feszült idegekkel dőltek hátra székekben, lábukat fölrakták Gordon asztalára, s megpróbáltak nyugodtnak és közönyösnek látszani, miközben a házipatika konyakját szürcsölték.

– Kíváncsi vagyok, mit tennének, ha senki sem jönne el? – kérdezte Gordon. Kettejük közül ő volt az idősebb, nyurga termetű, sűrű, őszesfekete hajú, ösztövérférfi; fémkeretes katonai szemüvege mögött szeme egészen eltűnt, ha úgy esett rá az asztali lámpa fénye.

– Mi az, hogy *senki sem jönne*? – kérdezte Strom.

Mindkettő szónoki kérdés volt. Gordon esetében olyasvalami ábrándozás, amelybe saját szórakoztatására merült az efféle estéken, meglehet csak azért, hogy megőrizze ép elméjét. Részt vett már más kivégzéseken is, feketékén és fehérekén egyaránt, de valahogyan ennek az ostoba, bamba kölyöknek az akasztása sokkal inkább büntettnek tűnt a számára, mint maga az erőszakos cselekmény, amely megelőzte. Átkozottul jól dolgoztak a dokik odafent Tauntonban, akik megmentették az életét.

Gordon rámeredt a szőke, pirosposzgás fogászra. – Mit jelent az, hogy *senki sem?* – ismételte meg. – Jó kérdés. A kimondhatatlan... a megfoghatatlan *ők*. Tarbell, te, én, Morgan őrmester, ha kedved tartja, ragozhatod fel egészen a tábornokig. Mi van akkor, ha olyan átkozottul pocsek az idő, hogy az utakat ellepi a víz? Vagy a németek bombáznak minket? Úristen, mennyire kívánom, hogy megtegyék. Csak egy egészen apró kis bombát Gardiner cellájába, és az anyja egészen másmilyen táviratot kapna, s mindenki jobban érezné magát a bőrében.

Gordon hallotta, hogy odakint fékez a törzs kocsija, és tudta, hogy amit tiszta szívből kívánt, nem fog beteljesülni. Az események gépezetének fogaskerekei hetekkel ezelőtt, meglehet évekkel, évszázadokkal ezelőtt megindultak, és most már kérlelhetetlenül tovább forognak a végkifejletig.

Strom lehúzta lábát az íróasztalról, fölállt és kinézett az ablakon. – Ők azok – mondta. – Nem szabad megfedkezni róla, hogy egy kis irodalmi ízt keverjek ezúttal e földhözragadt eseményről szóló beszámolómba. Talán írok valamit az időjárásról is.

– Kedves öregem, akkor talán jobban tennéd, ha jelentésedet a *Fogászati Közönynek* küldened be – válaszolta Gordon –, mint a háború valamiféle sajátos melléktermékét. Talán meg is felelne nekik, rövid tanfolyamot tarthatnának a jövőben az orvosi és fogorvosi egyetemeken az akasztásról – vagy a te esetednél maradva, az akasztásokról szóló előírászerű jelentések készítéséről. A legjobb lenne, ha latinul írnád meg, mint egy receptet.

Strom kinyitotta az ajtót, s azonnal öt ember nyomult be az egészségügyi barakkba, élükön Keller orvos századossal, a tauntoni hadikórház fősebészével.

– 'stét, doktor urak! – üdvözölte őket Keller, és öles léptekkel a kályhához sietett.

– 'stét, doki! – válaszolta Gordon. – Akasztáshoz való éjszakánk van, nemde?

Keller sötét pillantást vetett rá, egy csepp sem talála humorosnak a megjegyzést. – Nincs ebben semmi vicces, Paul – jegyezte meg, miközben kitekergőzött nedves kabátjából, és letette sapkáját. – Nem hittem volna, hogy ebben az esetben elmennek idáig. Mert különben hagytam volna, hadd nyíffanjon ki a műtőasztalon.

– Megszegte volna az esküjét?

– A fenébe az eskümmel – mondta Keller. Felfelé fordított tenyérrel közelebb lépett a kályhához. A kezéről azt tartották orvosi körökben, hogy minden ujjának minden egyes ízületében apró kis agy rejtőzik. Hihetetlenül ügyes kezű sebész volt, a Pearl Harbor elleni támadás másnapján önként jelentkezett a hadseregbe, s éppannyira utálta a katonáskodást, amennyire rajongott a hazájáért. – Életemben már sok mindenre letettem az esküt, s ma éjszaka megszegem a legtöbbet – jelentette ki.

Strom hadnagy bemutatkozott, Gordont is bemutatta a Keller századossal érkezett csoport többi tagjának. A csoport a katonai rendőrség két századosából, egy Camp Chisdelből átvezényelt helyettes felügyelőből, valamint egy lövész főhadnagyból állt, ez utóbbi ugyanannál az alakulatnál szolgált, mint Gardiner és Trainor. Közölték, hogy még mások is jönnek utánuk, s majd a parancsnok irodájában találkozhatnak.

– Uraim, ne hagyják, hogy a hatása alá kerüljenek! – szólalt meg az egyik katonai rendőr. – Egykettőre vége az egésznek, és Gardiner csak azt kapja meg, amit megérdemel. Én ugyan nem pazarolnám rá az együttérzésemet. Maguk nem látták, mit művelt ez az alak odafenn Woottonban. Micsoda véres-szaros zúrt csinált! Azután meg az a kurafi belenyomta a karabélyát az arcomba, amikor el akartam kapni. Megeshetett volna, hogy megöl engem vagy valamelyik emberemet, ahogy megölte Trainort és a lányt. Ha már olyan bőkezűek az együttérzésükkel, gondoljanak inkább órájuk.

– Ne másszon rá a doktorra, százados! – jegyezte meg Gordon. – Gardiner, úgy ahogyan ül, áll vagy bármit is tesz, semmi egyéb, mint e tudós orvos és ügyes segítőtársai kreatúrája. Igazság szerint annak a fiúnak már négy hónapja meg kellett volna halnia. Tudom, hogy így van. Egyetlen művész sem örül annak, ha legsikerültebb művét megsemmisítik.

Keller odalépett Gordon íróasztalához, és ráült a szélére. Alacsony termetű, jóságos, kerek arcú férfi volt, akinek tiszta barna szemében mélységes együttérzés csillogott.

– Nem az ítélet jogosságát vitatom, százados – fordult a katonai rendőrtiszthez –, és teljesen megértem a maga álláspontját ebben a kérdésben. De az is bizonyos, hogy ez a fiú annyi mindenben ment át, hogy ez már egymagában is elegendő büntetés és megtorlás. Bizonyosan van valamiféle jogalap a büntetés átváltoztatására. Nem úgy gondoltam, hogy megkegyelmeznek neki: eredjen isten hírével... de azért erre sem voltam elkészülve. – Gardiner századának hadnagyához fordult. – Maga ismeri ezt a kölyköt, hadnagy – mondta. – Milyen volt korábban?

– Nem volt rossz srác – mondta a hadnagy. – Kicsit lassú beszédű és ostoba, de mielőtt elkezdett járni azzal a lánnyal, sohasem került bajba. Néhány órás igazolatlan kimaradások, gondolom ez volt a legtöbb.

– Mi a véleménye, megérdemli a kötelet? – kérdezte Keller.

A hadnagy óvatos volt, tudta, hogy mi a dolga, és semmi más nem érdekelt, s esze ágában sem volt, hogy elkötelezze magát valami mellett.

– Nos, hát nem is tudom – mormogta. – Nem tudnám megmondani. Rettenetesen utálok, ha elveszítem valamelyik emberemet, de az ilyesmikhez nemigen értek. Vádat emeltek ellene, és ha a vád helytálló, akkor, azt hiszem, így kell történnie.

– S mi a véleménye Trainorról? – szívóskodott Keller. – Ő miféle ember volt?

– Beleváló – válaszolta a hadnagy. – Vasmarokkal fogta az embereit, kutyául fegyelmezte őket. – Egy pillanatra megállt, már-már elmosolyodott. – Fura, hogyan hergelte mindig Gardinert. Azt hiszem, egyszerűen csak azért szállt rá, hogy ne jöjjön ki a gyakorlatból. Nem gondoltam volna, hogy ez a kölyök egyszer visszafizet neki.

– Ugye, ismeri a Bibliát, doktor? – kérdezte a katonai rendőrség századosa. – Szemet szemért, fogat fogért. Gardinernek szerencséje van. Két embert intézett el, de őt csak egyszer akasztják.

– Ha már a Bibliáról van szó – szólalt meg Gordon százados, s hangja meglehetősen gúnnal csengett –, úgy vélem, hogy egyikünk sem tudja, voltaképpen mi a fenéről beszélünk. Meglehet, a szerencsétlen kölyköt újra meg újra meg újra akasztják majd egészen

az örökkévalóságig. Hacsak a tiszteletes úr, aki már két napja nem mozdul mellőle, nem ad neki valamiféle különleges menetlevelet.

Strom hadnagy tudta, hogy ideje témát változtatni. Jóllehet ő volt a legalacsonyabb rangú tiszt a szobában, a többiek rangfokozata egy cseppet sem feszélyezte. Bárki került elé a fogászati székben, ugyanazzal a nemtörődöm könnyedséggel tömte be vagy húzta ki a fogát.

– Ágyba, uraim, takarodó! – kiáltotta a parányi kis kórteremben álló ágyakra mutatva, amelyekben most egyetlen beteg sem feküdt. – Helyes lenne, ha szundítának egyet, amíg el nem jön a közös ima ideje. Azoknak pedig, akik úgy érzik, elkapja őket a megfázás, bizonyos vagyok, hogy a százados engedélyezi, hogy elrendeljek egy kis csodaírt abból, amit mi is szopogatunk.

A többiek bementek a kórterembe, hogy kiválasszák priccsüket, de Keller odakint maradt Gordonnal.

– Mondd csak, Paul, hogy van? – kérdezte.

– Nem is tudom – válaszolta Gordon. – Tulajdonképpen nem is hiszi el, hogy ma éjszaka felakasztják. Ki tudja, talán még mindig erősen sokkolt állapotban van. Lehet, hogy jobb is így. Most fel kell mennem hozzá, hogy utoljára még egyszer megvizsgáljam. Velem jössz?

– Nem – tiltakozott Keller –, nem bírnám elviselni. Gordon fölállt, és a széke mellől felvett egy hordozható mérleget. – Helyezd magad kényelembe, Fred! – mondta. – Nemsokára visszajövök.

– Hát, ez meg minek? – mutatott Keller a mérlegre.

Gordon igyekezett a lehető legkisebb feltűnés nélkül felvenni a mérleget, úgy tenni, mintha semmi köze sem lenne megbízatásához, de Keller észrevette, s Gordon most olyan keserűen támadt neki, mintha nem is az általa olyannyira csodált orvossal, hanem a többiekkel vitázna. – Újra ellenőriznem kell a súlyát – mondta. – Morgan őrmester számára, hogy pontosan szabályozhassa a zuhánást. Nem akarják megfojtani vagy kirántani nyakából a fejét. Csak szép gyorsan kitörik a nyakát, és egy szempillantás alatt átküldik a másvilágra.

„Aki közületek nem bűnös, az vesse rá először a követ...” E szavak olyan érzékelhetően gyötörték Reismant, mintha nem képzelődésről, hanem kézzelfogható anyagi dologról lenne szó. Már percek óta mereven nézte az őrmestert, maga sem tudta, milyen arckifejezést kellene öltenie, de még azt sem, tulajdonképpen mit is érez. Az

örmester valóban dermesztő légkört árasztott, de Reisman mégis elnyomta magában az egyre erősebben jelentkező viszolygást és dühöt, és arra kényszerítette magát, hogy elvont tudományos érdeklődéssel vizsgálja a kérdést.

Étellel megrakott tálcával a pincérlány haladt most el mellette. Megállította. – Mondja meg a barátjának, fizetnék neki egy pohár italt – mondta.

Közelről nézve izgatóan csinos volt a lány. Makulátlanul tiszta bőre Reismant a legfinomabb porcelánra emlékeztette. A keze is ilyesféle lehetett volna, csak hogy a kemény munka következtében elvesztette puhaságát, és sötétebbre is színeződött. Szeme pasztellkék volt, gyönyörű.

– Nincsen barátom, uram – mosolygott a lány. – Kire gondol?

Reisman úgy érezte, hogy a lány szavainak éle van, már-már kihívóan neki szánja mondanivalóját, s valahol a lelke mélyén ettől meg is könnyebbült, bár nem tudta volna megmagyarázni, miért. Tetszett neki a hangja is: dallamos, lágy hangon beszélt, cseppet sem somerseti kiejtéssel.

– Arra az örmesterre, aki odaát ül – mondta Reisman. – Mondja meg neki, fizetnék neki egy pohár italt, hogy megünnepeljük előléptetését, s hogy erőt meríthessen éjszakai munkájához.

Nem telt bele egy perc sem, s a lány már ismét ott állt Reisman asztalánál.

– Az örmester azt üzeni, hogy csak tejet iszik, de köszöni az ön kedvességét.

– Hát, akkor hozzon neki tejet!

– Attól tartok, uram, hogy egyiküknek sincsen szerencséje – mondta a lány. – Valamelyik nyavalyás fritz pilóta tegnapelőtt éjszaka telibe találta a tejüzemet, és azóta nincs tejünk.

Reisman lekászálódott a söntés mellőli bárszékéről, elindult az asztal felé, és intett a lánynak, hogy kövesse.

– Sajnos nincsen tej, örmester – szólalt meg akaratlanul hangozabban, mint ahogyan tervezte. – Mit inna? Whisky, almabort vagy éppen egy korsó sört?

Carl Morgan az étele fölé hajolt, könnyedén vagdalta villája élével, lassan megfontoltan rágott. Lenyelte, ami a szájában volt, azután fölneézett a tisztre és azt mondta:

– Szabadna kérdeznem, uram, melyik egységnél szolgál?

– Semelyiknél. Csak átutazóban levő turista vagyok, őrmester. Iszik velem vagy nem? – Reisman kereste az őrmester szavaiban a gúnyos felhangot, de be kellett látnia, hogy mindhiába.

– Azért kérdeztem ezt, uram – mondta Morgan –, mert tudom, hogy kifejezetten megtiltották a barátkozást tiszték és legénységi állományúak között. Köszönöm tehát a szívésségét, uram, de nem tehetek eleget kívánságának.

– Nem kívánság ez, őrmester... eh, le van szarva, ne is törődjön vele! – motyogta Reisman. Előkotort néhány shillinget a zsebéből, átnyújtotta a rémült pincérlánynak, akinek gyökeret vert a lába az asztal mellett. – Hozzon neki még egy pudingot, és tartsa meg a visszajárót! – mondta, azután visszaindult a söntéspulthoz, ahol a két paraszt érdeklődéssel figyelte, mit művel. – Szüksége lesz erőre ma éjszaka. – Jól tudta, hogy gyerekesen viselkedik, de egy pillanatra aprócska diadalt érzett.

Morgan figyelte a tiszt visszavonulását. – Tartsa meg a pénzt! – szólt oda a lánynak. – Nem kell még egy puding.

Tisztában volt a kocsmában tartózkodók hangulatával, de édeskeveset törődött vele. Némelyek irigykedtek rá a sávjaiért. Mások tartottak tőle, s mert tartottak tőle, hát gyűlölték. Mégsem volt már szaros seggű közlegény, akit kedvére ugráltathat bárki, akinek sávja vagy csillaga van. *Valaki* már ebben az istenverte alaktalan tömegű seregben. Valami különleges – aki mindenki mástól különbözik. Nem volt szüksége ivásra és kurválkodásra, senkire és semmire. Szerette a zsíros, gőzölgő szalonnás pudingot meg a friss, föles tejet, s ez nagyon hiányzott neki aznap este. És szerette azt a kislányt, aki felszolgált a kocsmában – Bess vagy Tess a neve, soha nem tudta pontosan megjegyezni. A lány nem sokat törődött a ranggal. Mindig kedves volt vele, amióta csak jelentkezett az 51-esekhez, hogy kisegítse Poindextert. Attól a taknyos angoltól azután nem volt mit tanulnia, akár első nap átvehette volna az egész verklit, ahelyett, hogy csak álldogáljon és figyeljen. De ez a mai, ez az ő éjszakája. Ma azután megmutatja nekik, mit tud. Kezdetben barátságosabbak voltak hozzá a népek. Azt hitték, ő is egyike az őrszázadban szolgálóknak, aki valami beleváló feladatot kapott, de azután rájöttek, hogy mi az igazság, ezek a tetves képmutatók. De a lány mindig rámosolygott, mindig volt egy kedves szava hozzá. Ezért hozta neki a harisnyát meg a fülbevalót. Egyszerűen csak jólesett, hogy örömet szerezhet neki, nem akart semmit tőle cserébe.

A söntéspultnál Reisman rendelt még egy whiskyt, lassan szopogatta, s a maga csöndes módján titkon elzárkózott a somersetiektől, Morgan őrmestertől, a lánytól. A halott németekre gondolt, akik ott heverték a mattaronei hóban az Orta-tó fölött. A németek halála mindig különösen jó érzéssel töltötte el, valósággal feldobta, életének egyik legfőbb hajtóereje volt. A hegyi digók közötti küldetése majdnem kudarcba fulladt, olyan fékezhetetlenül szomjazta a náci vérét. Azt gyanította, ez lehetett egyik oka, hogy a titkos hírszerzés első vonalából átvezényelték a különleges hadműveletek osztályához.

Sok-sok éve harcolt már különböző háborúkban – hirtelenében maga se tudta, hány esztendeje –, s úgy érezte, éppen itt az ideje, hogy ő is kihúzza a lutrit. Még huszadik évét sem töltötte be, amikor már részt vett azokban az örült latin-amerikai háborúkban. Ott a Rio Grandétól délre, a Karib-tenger környékén szagolt először puskaport; tőle bizony bármelyik félnek igaza lehetett, számára az egész csak remek móka volt. Azután ment Spanyolországba, ahol már-már talált egy ügyet, amelyért érdemes harcolni, de alighogy belevetette magát, már el is bukott a köztársaság. Kína hátborzongató, furcsa, egzotikus, brutális és merőben reménytelen volt. Örült, hogy kilábalhatott belőle, mert voltaképpen nem sokat értett az egészből. Palesztinában azután újra talált valami értelmet a dologban.

Csak részben volt *Landsmann*, de soha ezt megelőzően nem érezte át ennyire erősen, boldogan ezt a részt, korántsem vallási, hanem valamiféle törzsi alapon. Embereket, akik egészen addig soha még csak haragosan el sem kiáltották magukat, megtanított löni, késelni és fojtogatni. Néhányukat, akikben fölfedezte a lappangó tehetséget, megtanította úgy élvezni a küzdelmet, ahogyan ő élvezte s tudta, eljön majd a nap, amikor pompás harcosok lesznek. Küldetést vállalt küzdő vezetőikért és gyenge, de szívós szervezeteikért, s elment Közép-Európa poklába, hogy felkutassa és megmentse testvéreiket és alkudozzon rabtartóikkal. Jó évek voltak azok, és tudta, hogy eljön a nap, amikor majd visszatér oda.

Az olyan pillanatokban, mint most, itt a kocsmában, Reisman fölidézte magában háborús éveit, hogy megbizonyosodjék, voltaképpen ki is ő, mit is tett eddig, nagyjából úgy, mint egy másmilyen áruban utazó kereskedő, amikor leltárt csinál önmaga számára, hogy emelkedjék saját szemében, ha már becsülni nem tudja magát.

Reisman mögött megjelent a lány; megérintette, és a férfi orrát megcsapta édes, friss szaga.

– Nem kell fizetnie nekem, uram – mondta, és felé nyújtotta tenyerén a shillingeket. – Az őrmester semmit sem kért, de mindent köszön önnek. – Másik kezével könnyedén Reisman felsőkarjának támaszkodott. Vagy annyira ártatlan volt, hogy nem tudta, mit tesz, vagy annyira leleményes, hogy éppen így akarta.

– Akkor tartsa meg!

– Nem tehetem, uram.

– Akkor hadd fizessenek magának egy pohár italt!

– Nem lehet, uram, bár jólesne egy korsó sör, meg el is beszélgetnék önnel. De amíg dolgozom, nem tehetem. A nagybátyám megharagudna. Ez az ő kocsmája.

– Akkor adja oda a nagybátyjának és mondja meg neki, hogy szükségem van ma éjszakára szállásra.

A lány hátrálni kezdett, de Reisman visszahívta. – Hogy hívják? – kérdezte halkán.

– Tessie Simmonsnek, uram – válaszolta a lány. Akaratlanul is elmosolyodott és hangja önelégülten csengett. Tessie tudta, hogy merészen viselkedik, talán túlságosan is, de becsületes volt, senki-nek sem ártott, sőt akadt, akin segített. Magának és másoknak is az életnek ezt az édes jóságát kívánta, s ha ő az, aki közvetítheti, akkor hadd osszák meg ketten, akkor kétszeresen jó, akár a kegyelem, amely kétszeresen is áldott, s amelyből már csak oly kevés találatik e földön. – Megyek és megmondom neki. Öt kiadó hálószobánk van. Nagyon fog örülni, ha itt marad nála.

– Hát maga, Tessie?

– Természetesen én is, uram. Én is örülni fogok, ha itt marad nálam – válaszolta tartózkodóan.

A lány már korábban fölfigyelt a századosra, aki a söntéspultnál Mr. Salmonnal és Mr. Edwardsszal beszélgetett. Olyan sokféle amerikai létezett, hogy soha nem tudott egészen kiigazodni rajtuk. Jóváágásúnak találta a századost, de végtére is valamennyi férfi az volt, aki egyenruhásan megjelent a *Hentesbárd*ban, kivéve azt a fura pasast, akit éppen most léptettek elő őrmesternek és aki azokat az ajándékokat vette neki, de láthatólag soha nem akart semmit tőle – igaz, nem is biztos, hogy engedett volna neki. A kocsmába járók azt állították, hogy ő volt idefent a börtönben a hóhér, de ezt nem hitte el. Tudta, hogy csak ugratják,

ahogy gyerekeket ijesztgetnek szellem- és kísértetmesékkel, hogy rájuk ijesszenek és rendesen viselkedjenek. De ő már nem volt gyerek.

Tetszett neki a százados. Sötét bőrű, akár egy spanyol vagy olasz, de azért nem füstös képű. Arca fiatalos, de vonásai és ráncai már kialakult és érett férfira vallottak, szája és a szeme körüli szarkalábak, homlokának ráncai többnek mutatták koránál. Dühös volt az őrmesterre az előbb, bár a lány nem értette, miért, és szeme akkor hideg szürkévé vált. De a söntéspultnál, amikor őrá nézett, meleg barnának hatott a szeme. Meglehet, úgy változtatja szeme színét, mint egy kaméleon, de az is lehet, hogy magától változik szemének a színe, hogy álcázza hangulatát.

Nagybátyját szobájában találta, a rádió gombját csavargatta, de többnyire csak recsegés tört elő a hangszóróból. Londoni volt, de már hosszú évekkel ezelőtt leköltözött egy üdülési prospektus csábítására Somersetbe, s itt annyira megtetszett neki, hogy letelepedett és megvásárolta a Hentesbárdot. Később előzvegyült, és az egyszerű, elégedett, barátságos férfi a világtól elvonulva élte napjait. Nyájas, személytelen alapossággal ellenőrizte a kocsmá ügymenetét, de többnyire elvonult a szobájába, vagy amikor kedvezőre fordult az idő, szívesen csavargott a vidéki utakon. Jóllehet a könyvvitelt fenntartotta magának, a kocsmá egyes részlegeit rábízta a szakácsra, a büfére és a szobaasszonyra. Négy évvel ezelőtt télen fogadta be Tessie-t, amikor az iszonyat rátört Londonra, de most, hogy a lány már felnőtt, ő volt az, aki nagybátyjáról gondoskodott.

Tessie közölte vele, hogy vendégük lesz éjszakára. Az öreg egyetértően bólintott és rámutatott a táblára, ahol a szobakulcsokat tartotta. Tessie leemelt egyet – azt, amelyikről tudta, hogy a legszebb és legbarátságosabb szobáé, ahol pompás kandalló és puha tollpárna, lábmelegítő várja a vendéget az ágyban. Bizsergető, jóleső meleg szaladt végig a gerincén, s egy kicsit bűnösnek érezte magát.

A százados a lépcső alján várta, nekitámaszkodott a korlátnak.

– Négy shilling hat pennyvel tartozik nekem a szobáért – közölte vele Tessie.

– Nem bízik bennem? – kérdezte Reisman, amint megfordult és rámosolygott.

– Dehogynem bízom önben, de itt az a szokás, hogy a vendég előre fizet. Négy shillinget adott nekem, a szoba ára pedig nyolc shilling hat penny.

Átvette a férfitől a pénzt, figyelte, amint aláírja a bejelentőkönyvet, azután megindult mellette felfelé a lépcsőn. A százados fél fejével magasabb volt nála, bár férfi létére tulajdonképpen nem is volt igazán magas, a haja meg sötét, hullámos. Tessie szeretett volna odanyúlni, hogy megsimogassa.

– Nincsen bőrdíj? – kérdezte.

– De van, csak máshol hagytam. Nem tudtam, hogy itt fogok megszállni. Elhozom, amikor visszajövök.

– Elmegy? – Tessie igyekezett eltitkolni csalódását.

– Most még nem – válaszolta Reisman. – Később el kell mennem valahová.

– Az ilyen éjszakán bizonyára az ördöggel megy cimborálni – vélte a lány.

– Úgy van, az ördöggel – vetette oda kurtán a férfi.

A lány csak tréfálni akart, de Reisman hangjában és pillantásában volt valami, amiért megbánta, amit mondott. Hirtelen megint úgy tűnt, hogy a férfinak pattanásig feszülnek az idegei. Olyan volt, mintha mindazokból az olvadt, bizonytalan halmazállapotú dolgokból ötvözték volna össze, amelyekből az erő fakad, s amelyeknek puhaságra volt szükségük, hogy lágyan körülöleljék és védelmezzék őket; mint egy gyújtóbomba közvetlenül robbanás előtt – márpedig Tessie ismerte, milyen borzalmat rejtegetnek ezek. A lány szinte megsédült, amikor benyitott a szobába. Ha a százados túlságosan közel lép hozzá, gondolta, ha megérinti, remegni fog érte.

Reisman figyelte, amint a lány fölveri a párnákat az ágyon, majd a rostély fölé hajolva éleszti a tüzet. Anélkül, hogy bármilyen érzelmet igyekezett volna kicsiholni magából, ismét megcsodálta telt, asszonyos alakját, mozdulatainak érzéki könnyedségét. Arcán valamiféle mohóság tükröződött, szemében lágy, remegő félelem csillogott.

– Szeretnék néhány órát aludni – szólalt meg Reisman. – Fent lesz még itt valaki fél kettő tájban? Akkor akarok felkelni. Fel kell kelnem. Nagyon fontos.

– A szobámban van egy óra – válaszolta gyorsan a lány. – Majd én felkeltem.

– Dehogyan. Adja kölcsön azt az órát – mondta Reisman. – Nem akarom ilyesmivel fárasztani.

– Nem – jelentette ki Tessie. – Egyáltalán nem fáraszt. Előfordulhat, hogy nem hallja meg az ébresztő csengőjét. Én már megszoktam.

Megtörténhet, hogy átfordul a másik oldalára, és nem megy el a megbeszélésére. Szüksége van valakire, aki gondoskodik róla, hogy felébredjen.

– Hát... rendben van – adta be a derekát Reisman.

Föhlalt az ágyról, ahol addig ült, és az ajtóhoz lépett. A lány közvetlenül előtte haladt el, arcán a csalódás árnya suhant át. A férfi könnyedén megérintette a vállát, hogy megállítsa. Amikor a lány felé fordult, hogy megnézzze, mit akar tőle, Reisman gyors mozdulattal lehajolt, és arcon csókolta.

– Maradj meg ilyen aranyosnak, – súgta, s maga is meglepődött, milyen könnyen törtek elő belőle e szavak. Azután halkán becsukta a lány mögött az ajtót.

A kis tűzrakás már kezdte átmelegíteni a szobát. Reisman lerúgta a cipőjét, azután felöltözve hasra vágta magát az ágyon. Kimerítette a hosszú utazás, érzékszerveit eltompította a whisky, mégsem tudott még jó ideig elaludni.

Vajon kit akasztanak majd fel reggel?

Danny Deevert? Úgy van, bizonyára ő volt az – Danny Deever, a derék katona.

*Felkötik Danny Deevert, te fogod
odavinni őt,
alvó bajtársát ölte meg, te nézz rá
halála előtt...**

Megsírassa-e Danny Deevert? Megsírattja-e majd? Vagy félni fog?

De tulajdonképpen mit is jelent számára most a félelem, és miért töpreng ezen? Annyi bizonyos, nem a személyi biztonságát félti. Ezzel már réges-rég leszámolt. Ha az ember érzelmileg elkötelezte magát a harcnak, akkor nincs helye az egyéni félelemnek. Ezt nevezik ostoba módon bátorságnak. De vajon hol van itt harc, hol a féktelen izgalom, a megrészegült vér zúgása? Állni és figyelni egy ember iszonyú halálát, anélkül, hogy bármit is eláruljon az arca; semmit sem tenni, sem érte, sem ellene; jelen lenni, amikor elvárják, hogy érzelmileg közömbös maradjon – ettől iszonyodott. S azután itt voltak a régi, ó milyen régi emlékek. A hasából feltörő

* A regényben előforduló versrészleteket Simor András fordította.

elemi erejű hányinger, beleinek akarata ellenére történő kiürülése. Hát nem, valóban nem minden volt féktelen szórakozás és játék. Még ha le is győzte a vele született, sok nemzedék által belenevelt félelmet a vadságtól és a szörnyű kegyetlenségtől, egyetlen váratlan, vigyázatlan mozdulat a győzelmet kockáztathatja.

Victor Franko a priccsén fekve hallotta, amint a smasszerek Gardinerért jönnek. Elhessegette az álmot, hogy ébren élje át ezt a pillanatot – s most hallotta őket, amint végigvonulnak a csarnokon. Villámgyorsan cellája ajtajánál termett. Mások voltak az egyenruhák, mások voltak a módszereik, mások voltak a büntetéseik, még az igazságuk és az igazságtalanságuk is más volt. De Victor Franko szemében ezek is csak smasszerek voltak, akik semmiben sem különböztek azoktól az öröktől és felügyelőktől, akikkel a Sing Singben, Dannemoraban és Leavenworthban megismerkedett.

Az öröket megelőzte a lelkész halk, monoton mormolása, nagy néha pedig Gardiner egy-egy szava. Franko azonban se nem látta, se nem hallotta tisztán őket, s noha eleinte úgy tűnt, Gardiner nem lesz hajlandó vonakodás nélkül velük menni, most már úgy látszott, hogy erős lesz és megy.

Victor Franko azonban azt szerette volna, hogy egyáltalán ne menjen. Mert ha Gardinert nem lógatják fel, akkor bizonyos lehet abban, hogy ő sem fog lógni, s akkor féktelen gondolatait hasznosabb irányba terelheti, mint hogy milliányi tervet dolgozzon ki, hogyan menekülhetne meg – az utóbbi időben csakis ez zakatolt a fejében.

A bűn juttatta ide, s jól tudta, hogy így vagy úgy, de a bűn lesz az, ami megmenti. Victor Franko már réges-régen, New York Pokol Bugyra nevű zugában egyezséget kötött a bűnnel. Csak gyerek volt, de már tudta... *Isten meg fog semmisíteni engem, ahogy megsemmisített másokat vagy hagyta, hadd rohadjanak el, ahogy engedi, hogy anyám elrohadjon, hogy apám elrohadjon, ahogy fivéreim, nővéreim és barátaim és ellenségeim elrohadnak. Ezért én bűnöző leszek, elismerem a bűnt, keresem a bűn kegyét, kifejlesztem magamban a bűnt, és a magam hasznára fordítom.*

Ez volt a fogadalma, s jóllehet elég esze volt ahhoz, hogy erős merítsen a bűnből, annyira nem volt értelmes, hogy sikeresen a maga szolgálatába állítsa. Tíz év börtönrabság tanúsította ezt, bár ő maga sohasem ismerte be.

Azon a napon Leavenworthban a bűn segítette, amikor bejöttek hozzá és feltételes kegyelmet ajánlottak fel neki, ha katonának áll. Hát persze, hogy jó fiú lesz. Csak szabaduljon ki onnan, jusson el egy olyan helyre, ahol nőt kaphat, tiszta levegőt lélegezhet, kedve szerint ehet-ihat és szabad lehet! Szabadság – jó tréfa. Miféle szabadságot ajánl a hadsereg, a fészkes fenébe is? Ötezer sittes jött át vele együtt a hajón Angliába. Rendes srácok, akik megígérték, hogy ettől fogva tisztességesen fognak viselkedni, és teljesítik isten és a haza iránti kötelességüket, azért az előjogért, hogy ágyútöltelékként szolgálhatnak. Úristen, milyen lehetett ennek az ötezer katonának az élén állni! A bűn ezrede, amely kijárta a bűn iskoláját, és most a bűn vezényli. Járjátok be a tengereket, fosztogassatok, erőszakoskodjatok, magányosan, büntetlenül, legyőzhetetlenül!

De hol voltak már az ötezren? Szétszórták őket az Angliában állomásozó egységek között, s Franko csak a maga kis bűnözésére hagyatkozhatott, így azután ismét elkapták. Alaposan elkapták. Olyan alaposan, hogy beígérték neki, ezúttal valóban felkötik. De még nem jött el az ideje. Fellebbezése ügyében még nem döntöttek. S ha ez sem válik be, vannak még más utak-módok. Ismeri ő a dörgést. Ismeri ő a fűfangaikat. Ismeri a *Hadbírószági Kézikönyvüket*, a *Katonai Büntető-törvénykönyvüket*, és tudja, hogy akadnak azokban kibúvók, amelyekről senki még csak nem is álmodott. S ha még ez sem segít, talál majd más kiutat. Megbetegszik. Megcsonkítja magát. Csak egészségeseket kötnek fel. Olvasta ezt egy másik könyvükben. Ha szükséges, eltördeli valamennyi ujját, egyenként mind. Szézzúzza a karját, megcsonkítja a lábát, betöri a fejét. Odadobja még a húsát, a csontját, az izmát is, de vele soha meg nem teszik azt, amit most Gardinerrel tesznek.

Úristen, milyen gyorsan haladnak! Most lépnek ki a cellából, a seggfej ezredes megy az élen, az alkalomhoz illő komor arccal. Eltűnődött, hol lehet most a hóhér, az a nyálasképű pasas, aki már napok óta ott settenkedik a folyosón, látta ő is, egyik nap még közlegény, másnap már ott virítottak karján a csíkok, kérdezősködött a smasszereknel, úgy leselkedett be a kukucskálón, akár egy döggkeselyű.

A menet most eltávolodott a celláktól.

– Ezredes úr! – ordította. – Ezredes úr, hadd vegyek búcsút tőle. Kérem, hadd vegyek búcsút tőle! – Mindeddig fogalma sem volt, mit is akar tulajdonképpen, de most, hogy elordította magát, magával ragadta a bátorsága.

Tarbell ezredest meglepte a kiáltás, s megállította a menetet.

– Hallgattassák el! – adta ki a parancsot.

– Csak hadd szorítsam meg a kezét, ezredes úr, ez minden – könyörgött Franko. – Atyám, beszélje rá, hogy búcsút vehessek Gardinertől. Ezt egyetlen törvény sem tiltja. Isten látja a lelkemet, a kölyöknek szüksége van egy barátira.

Az ezredes gyors pillantást vetett Gardinerre. Annak értetlen tekintete egy pillanatra mintha megtört volna, de valójában nemigen jutott el a tudatáig, mi történik körülötte. Nem kapott utolsó vacsorát, nem kérdezték, van-e valami kívánsága – uramisten, fejezzük már be ezt az átkozott dolgot, mielőtt elhányom magam! – gondolta Tarbell. Segítségkérően nézett Pines hadnagyra, s a lelkész bólintott.

– Vigyék át egy percre oda – mondta Tarbell.

Franko egyik kezével kinyúlt a kis ablak rácsai között, kereste Gardiner kezét, de azután látta, hogy az elítélt mindkét kezét hátrakötötték. Vadul megmarkolta Gardiner vállát, de most, hogy végre ott volt kéznyújtásnyira, mi a fenét mondhatna neki? Mi a fenét mondhatna neki? Bátorság, kölyök! Erős maradj, kölyök! Ne hagyd, hogy legyűrjenek, kölyök! Baszd meg, kölyök! Miért nem védekezel ellenük? Rúgjal, marjál, sikoltozzál, de ne engedd, hogy megtegyék veled ezt, te ostoba balfasz!

Nem mondott semmit. Csak még jobban megszorította Gardiner vállát, miközben az zavarodottan ráemelte semmit nem értő pillantását. Még erősebben szorította a vállát, már-már csavarni kezdte. Ha elég erősen csavarja, talán el is törheti. Akkor nem akaszthatnák fel Gardinert. Vissza kellene vinniük a cellájába, át kellene szállítaniuk a kórházba, amíg meg nem gyógyul!

– Gyerünk már, Franko, nyögje ki végre! – szólalt meg az ezredes.
– Ne szórakozzál itt! Hamarosan úgyis rajtad a sor.

– Képmutatók! – ordított fel Franko hirtelen dührohamában.
– Nyavalyás, istenverte farizeusok!

– Hallgattassák el! – pattogott Tarbell. – Az isten verje meg, tömjétek be a pofáját!

Franko fanatikus pillantását mereven a lelkészre szegezte.

– Te, te szentfazék kurafi, te vagy mind közül a legrohadtabb! Pofázol Istenről, pofázol Krisztusról, pofázol a megváltásról, pofázol arról, mi a jó, mi a rossz, közben meg segítesz keresztre feszíteni egy kölyköt...

A katonai rendőrök megpróbálták elrángatni Gardinert, hogy hozzáférjenek Frankóhoz, aki továbbra is ontotta rájuk a szitkokat. Verni kezdték a kezét, hogy elengedje a másikat. Az egész csetepaté során Gardiner rongycsomóként lógott közöttük; úgy tűnt, semmit sem hall, de még Franko vad szorításától sem érez fájdalmat.

Tarbell agyán egyszerre csak átvillant – Gardiner üveges pillantása, zsibbadtsága, ahogy jámboran engedelmeskedett a parancsoknak, a szinte katatonikus mozdulatok –, hogy az orvos bizonyára beadott neki valamit. Parancs ellenére, a szabályzat ellenére, minden előírást áthágva, Gordon érzéktompító tablettát adott be neki, hogy lecsillapítsa az útra.

Na jól van, a pokolba vele, a pokolba valamennyiükkel, a pokolba a hadsereggel, amiért ilyen rohadt munkát szóztak rá! Tenyere élével rá vágott Franko csuklójára.

Franko érezte, hogy szorítása elernyed. Az egyik katonai rendőr kinyitotta a cella ajtaját, azután csonttörő robajjal benyomta, s Frankónak el kellett engednie Gardinert. A katonai rendőr jókorát behúzott neki, pontosan a járomcsontjára; Franko hátrazuhan a priccsére, ott feküdt zihálva, de többet nem szólt. Hallotta, amint bevágódik cellájának ajtaja, a kulcs megfordul a zárban, majd a menet gyors léptekkel elindul a folyosón – de ő már nem szólt semmit. Több mondanivalója nem volt.

Felvillanyozódott, valósággal istennek érezte magát – megtette azt, amire egyikük sem képes. Megtette, amit maga Isten sem tudna megtenni, ha egyáltalán létezik Isten – Franko ugyanis eddig úgy élte le életét, mintha nem lenne Isten, csak annak antitézise. Életet ajándékozott egy embernek. Két perccel hosszabb életet adott Gardinernek, mint amennyi járt neki.

De most már a kezükben volt. Bevonsozták abba a szobába. Hallotta a távolról ideszűrődő hangokat, azután az imát, majd a facsapda végső, visszavonhatatlan csattanását...

...és megvonaglott. Vonaglott a priccsén, s kiütött rajta a rettegés bűzlő verejtéke, a rettegése, amelyről nem akart tudni.

Reisman abban a pillanatban kirohant a kivégzőkamrából, amint oszoljt vezényeltek; csak egy pillanatra állt meg a parancsnoki irodában, hogy kiváltsa a bőrdíjét. Mihelyt kiért a börtönből, lerántotta a sapkáját, arcát felfelé fordítva hagyta, hadd mossza az eső, szomjasan

itta, szívta be a pórusain át, amíg úgy érezte, mintha mélyen beivódna kiszikkadt húsába, hogy semmi más ne legyen benne, csak tisztaság. Milyen jó is élni.

Rátalált a *Hentesbárd*hoz vezető útra, végigrohant rajta, bőrdíjre idegesítően verdeste a sipcsontját, elsietett az utcák, sikátorok, sövények, az éjszaka sötét kertjei mellett, tovább a sötét kőfalak tömör láncá mentén, amelyek őrizték az öreg község lakóinak az álmát, a jó embereket itt és mindenütt, akiknek a nevében igazságot tettek ezen az éjszakán.

Éhség hajtotta, éhség, amely korábban, este is jelentkezett, valamiféle szánalmas puhaság iránti vágy, hogy kifacsarja a durva halált testéből-lelkéből. Miért tartott olyan soká, amíg a fiú meghalt? A vége felé már legszívesebben lerohant volna az aknába, ahol a teste függött, hogy saját kezüleg vessen véget az egésznek.

A fogadó már elsötétedett; lenyomta a kilincset. Az ajtó azonban zárva volt. Reisman először elindult, azután ismét visszafordult, mint amikor egy férfi érthetetlenül visszautasításban részesül. Közben azon gondolkodott: talán van még egy másik ajtó is, vagy joga van-e fölbresztetni a gazdáékat, hiszen kifizette a szobáját?

Ekkor Tess ajtót nyitott. – Elfelejtettem kulcsot adni magának – mondta halkan. – Egész idő alatt emiatt aggódtam.

Abban a pillanatban, hogy megpillantotta a lányt, Reisman már tudta, milyen szánalmas megkönnyebbülést érez, milyen hálás pusztán azért is, hogy láthatja, milyen iszonyú szüksége van arra, hogy olyasvalaki, mint Tess, legyen ott, aki vár rá, hajlékot és menedéket ad neki. Gyors mozdulattal belépett a sötét előtérbe, s amint elnyomakodott a lány mellett, érezte, hogy az szeretné, ha nemcsak azt mondaná neki röviden: „Sajnálom, hogy felkeltettelek”, de nem volt bizonyos abban, valóban a lány hangulatát érzékeli-e, vagy csak délibábot kerget. Meglehet, Tessnek az a dolga, hogy ébren várja, amíg megérkeznek a viharos éjszakából a kivert kutyák.

A sötét, üres sötétben lobogó, meleg tűz égett, amely táncoló árnyakat rajzolt a terem falára, s ezek hol megvilágították, hol sötétbe borították mindkettőjük arcát.

– Úristen, hogy néz ki! – kiáltott fel hirtelen a lány, amint közelebb léptek a tűzhöz.

Patakokban csurgott ruhájából és lába körül kis tócsákba gyűlt a víz. Sapkája ronggyá ázott az esőben, s amikor levette, kiderült,

hogy haja is csuromvíz, kócosan, csimbókokban tapadt a homlokára. A lépcső alján állt, és azon tűnődött, felmenjen-e egyenesen a szobájába, de tulajdonképpen semmi kedve sem volt erre. Ez az éjszaka nem végződhet számára azzal, gondolta, amit már megtett vagy látott. Bizonyos volt abban, hogy még néhány perc, és akadtak volna jó néhányan a börtönnek abban a szobájában, akik elájultak volna a szörnyű feszültségtől. Figyelte az arcukat, látta rajtuk a rosszullétet jelző krétafehérséget és a hideg verejtéket, s tudta, hogy minden szorongása ellenére, ő maga erős.

Tess a gondjaiba vette. – A legjobb lesz, ha lehányja a gönceit, százados – utasította. – Hogy néz ki! Jöjjön csak ide a tűzhöz, és melegedjen! Hozok magának valami forrót.

– Köszönöm – mondta Reisman. – Az jólesne. Jó kis tűz ez. – Nem állhatott ott ostoba módon, hogy felidézze magában, milyen nagy szüksége van a lányra. Mondania kell valamit, azonkívül, hogy arra gondol: te vagy az, aki pompásan festesz, olyan pompásan abban a nevetséges, súlyos gyapjúkabátodban, amelyet nyakig felgomboltál, hogy szűziesen elrejtőzzél előlem vagy melegedjél, egyre megy... abban az ostoba flanell hálóingedben, amely a cipőd körül csapkod... kócos hajaddal, amelynek színe a magányos tengerpartok fővényére emlékeztet... csinos, fiatal arcoddal... gyönyörű asszonyos testeddel... milyen jó nézni téged.

Leroskadt a kandalló előtt a földre. Egy párna mellett néhány könyvet talált. Tehát Tess nem aludt. Olvasott. Romantikus vackokat, kandallótűz mellett – két regényt, az egyik amerikai, a másik meg valami világvégi egzotikus szigeten játszódott; egy útibeszámoló-gyűjteményt az Egyesült Államokról; valami vékony verseskötetet – *Egy shropshire-i ifjú*, A. E. Housmantól.

Tess visszajött a konyhából, két gőzölgő bögrét hozott. Lehajolt hozzá, úgy kínálta oda az egyiket. – Ez majd jót tesz magának.

Reisman a szájához emelte a bögrét, de gyorsan elrántotta, mert a forró folyadék égette az ajkát.

– Mi ez? – kérdezte, miközben fejét a gőzölgő, szeszes ital fölé tartotta.

– Tiszta tűz – válaszolta a lány. – Rumból készült tűz, almabor láng, amelyet fahéjrudakkal lobbantottam fel. Egy amerikai egyszer azt mondta nekem; „Ez megöl vagy meggyógyít.” Furán beszélt, még furábban, mint a többi amerikai.

– Sokat ismersz?

– Ó... – válaszolta Tess nevetve –, sok százat. Néha már úgy gondolom, hogy az egész amerikai hadsereg átvonult itt.

– És hányan részesülnek az éjjeli kiszolgálás kegyében? – kérdezte Reisman, de amikor meglátta a sértett kifejezést a lány arcán, megbánta, hogy szólt. Nem úgy értette, ahogyan hangzott.

– Nagyon kevesen – mondta a lány és egyenesen ráemelte a pillantását. Szemében villódzva tükröződtek a parányi lángnyelvek.

– Sajnálom.

– Semmi baj. Tudom, hogy nem rosszindulatból mondta.

Egy ideig hallgattak, nézték a lobogó tüzet, közben aprókat kortyoltak a gőzölgő italból. Ez lenne talán az ő kis némajátékuk? – tűnődött Reisman. Mikor lesz itt az ideje a hellóknak és az istenhozódoknak, azután ismét a hellónak és istenhozódnak, és minden találkozásakor közelebb kerülnek egymáshoz, minden újabb találkozás megerősíti, ami az előző alkalmával történt, és valami újat hoz a kapcsolatukba?

Főlemelte a verseskönyvet. – Azt hittem, csak holdvilágképű amerikai fiúk olvasnak Housmant.

– Maga is holdvilágképű ábrándozó volt, amikor olvasta?

– Igen... sajnos nagyon is gyakran. De túléltem valamennyit, és ma már nem érzek fájdalmat.

– Nem hiszek magának.

– Mit nem hiszel?

– Hogy már nem érez fájdalmat. Szörnyű lenne, ha nem éreznénk fájdalmat, mert akkor semmi mást sem tudnánk érezni. – Elhallgatott, kortyolt a bögréjéből, azután leállította a magasított tűzhelykőre. – Sem jószágot, sem szerelmet.

Milyen iszonyúan bölcs ahhoz képest, hogy milyen fiatal, gondolta Reisman. – Haragudtál, mert este megcsókoltalak? – kérdezte. Egyszer, tizennégy éves korában már megkérdezte ezt egy lánytól, aki válaszképpen nagyon furcsán tekintett rá. Soha többé nem kérdezte ezt, s úgy érezte, hogy jól tette. De most már harmincéves, Tess pedig nem lehet több tizennyolcnál, s így egy pillanatra ismét tizennégy évesnek érezte magát.

Tess hátrafordult, és egyenesen Reisman arcába nézett. – Azt hittem, hogy már megfélemedezett róla – mondta. – Mert részeg volt és semmit sem jelentett.

Reisman magához vonta a lányt, hallotta, amint a lélegzet kiszökik belőle, amikor lágyan a karjába simul, és egyre erősebbnek érezte magát. Újra elkapta az ellenállhatatlan ritmus – igen, boldog volt –, de vajon az életet élvezi-e, vagy a halált ünnepli?

Tess elhúzódott tőle. A férfi már a kabátját kezdte kigombolni. Még a vastag szöveten át is milyen gyönyörűség volt karjában tartani, érezni puha húsának langy melegét. Milyen hihetetlenül csodálatos szerkezet egy nő.

– Ne itt – mondta halkan a lány. – Felmelegedett már?

– Igen.

– Akkor fogja a bögréjét, és menjen föl a szobájába... – Reismant egyszerre csak reménytelen veszteségérzet fogta el, legszívesebben felkiáltott volna: *Nem!*, de akkor a lány befejezte a mondatot: – Nem-sokára ott leszek magánál.

A szobájában meleg volt. Tess ott is föléléstette a tüzet. Reisman kihámozta magát nyirkos egyenruhájából, ráakasztotta a kandalló előtt álló székre, azután várakozásteljes, súlyos szívverésének ütemére rázkódni kezdett. De egyedül a puha, vastag dunyha alatt – ebben semmi jó sincsen. Gondolatai ismét messze jártak, és a fantomkép hatalmába kerítette. Tiszta esés volt, de most már soha senki sem fogja megtudni, szenvedett-e a fiú. Miért nem lőtték agyon gyorsan, ahelyett, hogy hagyták egy öröklétig himbálózni?

Tess lépett be a szobába, nesztelenül járt, s már ott is állt fölötte, mielőtt még tudatára ébredt volna a jelenlétének. Reisman felült, odanyújtotta neki a kezét, a lány pedig bezuhant mellé az ágyba és megcsókolta. Szájának olyan íze volt, mint a tűznek, amelyet együtt ittak, de azért még nem engedte el magát teljesen. A férfi ismét elkezdte kigombolni Tess súlyos kabátját. – Csak nem viseled ezt még az ágyban is? – kérdezte tőle.

– Nem – felelte a lány mosolyogva. – Hadd vegyem le én!

Amikor visszajött a férfihoz, még mindig elfedte a hálóinge. – Elég világos van, hogy lássál? – kérdezte. A szobát csak a tűz fénye világította meg.

– Szégyelled magad?

– Nem, dehogyis – mondta Tess. – De nem olvasna nekem?

– Fölvette a Shropshire-verseket, amelyeket magával hozott, és letette az ágy mellé.

– Ebből nem – mondta Reisman, amikor meglátta a könyvet.

– Miért nem?

– Vannak benne más dolgok is, nemcsak holdvilágképű szeretők és kezes lányok – mondta a férfi. – Túlágosan sok benne a halál és akasztás. – Az aktus barbársága nem annyira abban rejlett, hogy egy fiatal fiú, aki még néhány perce élt, most már halott – úristen, hiszen háború tombol és mindenütt, amerre csak nézünk, halnak az emberek! –, hanem abban az abszurd ceremóniában, amely halálát kísérte.

Tess újra hozzásimult, de ezúttal remegett. – Akkor hát, igaz – mondta. – Ma éjszaka felakasztottak egy embert. Az őrmester tette. Maga pedig ott volt.

– Igen, ott voltam – suttogta Reisman. – Így igaz. Sírjál! Sírj érte! Sírjál a fiúért! Sírj az őrmesterért! Sírjál valamennyiünkért!

A lány újra megcsókolta, és Reisman egy pillanatig áhítatosan nézte, hálásan, teljesen feloldódva a csodálatában, s amikor ismét magához szorította, amikor szeretkezett vele és a lány vinnyogott, nevetett, vonaglott és felsikoltott, úgy érezte, mintha valamiféle személyes, őszönös megemlékezéssel áldozna az elhunynak.

MÁSODIK RÉSZ

LES ENFANTS PERDUS

1.

Egy csöndes, méltóságteljes londoni lakóházban, amely a Stratégiai Hadműveletek Hivatala különleges hadműveletek osztályának főhadiszállásául szolgált, Max Armbruster őrnagy az íróasztalánál ült, s papírok, térképek és könyvek rendszerezett zűrzavaros halma fölé görnyedt. Negyvenes évei elején járó, tudós külsejű férfi volt, magasra tornyozott barna haját simán hátrafésülve hordta, tekintélyt parancsoló bajuszát pedig, utánozva a helyi haderők oszlopos tagjainak férfias viseletét, dús szőrtömeggé növesztette, amikor Angliába érkezett; erre egyébként roppant büszke volt.

1944. február 26., szombat reggel volt. Mindazokon az egyetemeken, ahol Armbruster őrnagy a háború előtt politikai tudományokat, államtudományt és történelmet oktatott, szombat reggelenként áhítatos csönd uralkodott a heti taposómalom után. Ámde a néhány éve Genfben civilizált szakértők által megállapított háborús szabályok nem ismertek el semmiféle ötnapos egyetemi hetet. Armbruster professzor még mindig fontos közvetítő láncszemnek számított: információkat szerzett, adatokat szállított, tanította a többieket – csak hogy most a tudománya sok ember életét, sőt a háború egész menetét befolyásolhatta, s testi jelenlétére a munkában, élesen vágó eszére néha a hét minden napján, a nap mind a huszonnégy órájában szükség volt.

Tisztában volt azzal, hogy az ideiglenesen *Amnesztia* fedőnévre keresztelt tervet, amely fölött éppen töprengett, a legmagasabb parancsnoki szinten hagyták jóvá, de az még Armbruster őrnagynak sem jutott volna eszébe, hogy maga a Szövetséges Expedíciós Erők

Főparancsnoksága dolgozta ki, annyira ellentmondott minden hagyománynak: válasszanak ki tizenkét köztörvényes bűnözőt, akiket a hadbíróság halálra vagy hosszú fegyházbüntetésre ítélt gyilkosságért, nemi erőszakért, rablásért vagy más erőszakos bűncselekményért; képezzék ki és készítsék fel őket az ellenséges vonalak mögötti bonyolult és mocskos munkára, amennyire csak rövid, bár meg nem határozott idő alatt ez lehetséges; végül, közvetlenül az invázió előtt tegyék partra őket titkon az európai szárazföldre, hogy a lehető legnagyobb pusztítást végezzék a náci háborús gépezet anyagi javaiban és emberállományában. Ennyiből állt az Amnesztia-akció terve.

Nem volt ez utasítás, abban az értelemben, hogy nem követte az efféle írásbeli parancsok szabvány harcászati előírásait, inkább egy kísérleti terv kísérleti körvonalazása volt – aláírás pedig nem szerepelt rajta. Nem valamely meghatározott személy adta ki a parancsot; a lélektani hadviselési részleg egy fiatal hadnagya egyszerűen letette az íróasztalára. A hadnagyot – úgyszintén példátlan módon – a SZEEF különleges feladatokkal megbízott összekötő tisztnek vezényelte hozzá, méghozzá a titkosszolgálat Grosvenor Square-i előretolt parancsnokságának teljes felhatalmazásával és jóváhagyásával.

Az, hogy a tervet Armbruster őrnagy részlegének kézbesítették végrehajtásra, távolról sem volt szokatlan dolog, hiszen az ő hivatalában az volt a megszokott, ami ellentmondott a hagyományoknak, hihetetlennek és példátlanoknak minősült. Az őrnagy mégis eltöprengett azon, vajon valaha is megtudja-e a terv eredetét. Meg kell barátkoznia Kinder hadnaggyal, az összekötővel, gondolta, hogy többet tudjon meg a tervről. Ezzel egyrészt próbára tenné a hadnagy titoktartását, másrészt saját képességeit, hogy mennyire tud kibogozni titkokat.

John Reisman százados harmadosztályú jegyet váltott a marston-tyne-i pályaudvaron a londoni vonatra. Rendszerint jobban szerette a kényelem látszatát, és egy kevésbé zsúfolt első osztályú fölkébe szállt, de most valósággal kereste a lehetőséget, hogy emberek társaságában utazzék.

Már nem érezte, hogy el lenne szigetelve az emberektől, nem undorodott látásuktól, érintésüktől és szaguktól. Ismét megnyíltak érzékszerveinek pórusai; érzékelő idegvégeinek csápjai újra aktív

élményekre áhítoztak. A lány révén megtisztult, ismét ép emberre vált. Elhatározta, hogy Londonban majd vásárol neki valamit, és elküldi a vendégfogadóba. Valamivel többet jelent majd a lánynak, mint neki, tehát jó dolgot cselekszik vele. Az ő számára gyengéd figyelmet jelent – s még a gondolat is jólesett –, egy módját annak, hogy azt üzenje neki: ismerlek, nem úgy gondolok rád, hogy kevesebb, sokkalta inkább, hogy több lettél. Az, amit együtt tettünk, többet jelentett számomra, mint gondolnád, bár nem tudok többet csinálni belőle, mert az vagyok, aki. A lány számára viszont az ajándék annak a jele lesz, hogy elismerik és méltányolják önálló egyedként, jelkép lesz, ami által ez az elismerés tetszés szerint újra meg újra felidézhető, örömmel, nem pedig szomorúsággal dédelgethető. Mert jóllehet nem ejtett könnyeket, nem tiltakozott, amikor megmondta neki, hogy még aznap reggel elutazik, s azt sem tudja, valaha viszont-e, valamiféle sóvárgó sajnálkozás ült ki az arcára.

– *C'est la guerre!* – dünnyögte, és megrezzent, annyira közhelyszerűen hangzott. Vajon századszor vagy ezredszer mondta ugyanezt egy lánynak?

A nagy nyugati vasútvonal csöppnyi állomásán várakozva, Reisman figyelte, hogyan fut be ellenkező irányból egy másik vonat, s hogyan szállnak le az utasok. Az állomásépületen nem volt a helység nevét feltüntető tábla, aminthogy Nagy-Britannia valamennyi pályaudvaráról eltávolították az efféle jelzéseket. Ez az ellenség megtévesztését szolgálta. Reisman arra gondolt, vajon az utóbbi években hány utas késett el a leszállással és téblábolt reménytelenül egy ismeretlen világban, mert nem hallotta a kalauz kiáltását, s korábban még soha nem utazott mostani rendeltetési helyére. Eljön majd a nap, amikor visszateszik a helységnévtáblákat, és a háború túlélői ismét fölismerhetik majd az otthonokat és gyökereiket.

Azelőtt soha nem zavarta a tisztára öncélú állandó utazás, az izgalomnak és kalandnak az a szakadatlan és véget nem érő hajhászása, amelynek áldozatává vált. Sőt mi több, ez volt az első alkalom, hogy életének felnőtt éveire az „áldozat” szó összefüggésében gondolt. Az utóbbi hetekben azonban, amióta csak sikerült elmenekülnie Olaszországból, parányi, megmagyarázhatatlan repedést érzett állítólagosan áthatolhatatlan lelki vértzetén. Éppen akkor töltötte be harmincadik születésnapját, amikor gyalog átjutott Svájcba, és Bernben a futárrepülőgépre várakozott. Talán erről volt szó –

megőregedett; a rutinnak, de még az izgalomnak is megvan a maga energiamegcsappantó egyhangúsága, ami fáradtságot, csömört vált ki. Már nem volt nemtörődöm, felelőtlen kölyök. Persze most már ha akarna sem szállhatna ki az egézből. Most már hosszú időre benne volt, életmódját hivatalosan szentesítették, sőt nagy elismeréssel szóltak róla. De mi lesz majd azután – ha egyáltalán lesz azután?

Miközben a névtelen városokon elmélkedett, egyszerre csak világosan eszébe ötlött gyermekkorának egyik szörnyű rémülete, bár az már nem jutott eszébe, vajon nappali ábrándozás vagy éjszakai álom, vagy éppenséggel megtörtént eset volt-e. Bárhogyan volt is, valami ehhez hasonló lehetett: a fiú vonaton utazik valahová, ahol nincs vasútállomás, és csak valahonnan a vasút mentén lehet megközelíteni, s iszonyú rettegés fogja el, mert arra gondol: honnan tudom majd, hol kell leszállnom? – miközben egymás után suhannak el az ablak előtt az állomások, olvadnak össze a tájak meg a fények, és emberek kavarognak körötte, felszállnak, leszállnak, s mindenki pontosan tudja, honnan jön és hová megy. Ma már semmi félelmetest nem érzett, ha ilyesmi járt a fejében – de az emlék üledéke is elegendő volt ahhoz, hogy meglássa jelenlegi helyzetében a hasonlóságot.

A vonat kora délután érkezett Londonba. Amióta Reisman utoljára itt járt, egy bomba telibe találta a Paddington pályaudvar hatalmas, áttetsző üvegkupoláját, s most a merev óriástartóknak semmi más feladatuk nem volt, minthogy keretként szolgáljanak a nyitott égboltnak. Itt-ott még nem takarították el a kis törmelékhalmozatokat, és a parányi üvegszilánkok visszaverték az éles fénypáasmákat, amelyek a megroggyant kupolán át áradtak be a peronokra. Reisman fogott egy taxit az alagútban, s megadta a sofőrnek a Baker Street-i ház címét.

A szokásos londoni februárhoz képest az idő meglepően tiszta és meleg volt. Az ég szinte kéknek tűnt, a nap küszködött, hogy sárgán felragyoghasson, és a heteken át uralkodó komor szürkéségről egyszerre csak kiderült, hogy mögötte olyan színek rejtőznek, amelyek felvillantották a hatalmas, hömpölygő tömegek arcának és ruházatanak, az utcáknak és az épületeknek a körvonalait. A taxi utat tört a zsúfolt utcákon, Reisman pedig felfelé bámult és képzeletben pajkos játéokra ragadtatta magát: azt képzelte, hogy a feszes kábelek végén felfelé törekvő sok száz légvédelmi záróléggömb valójában magát a várost tartja a helyén – tündérország, lebeg odafenn az űrben, *pièce de résistance* egy kozmikus gyermekzsúron –, amely máskülönben,

ha ily módon nem rögzítenék, bizonyára elúszna a messze távolba. Körülötte minden és mindenki láthatóan magába szívta az időjárás megváltozott, új, ragyogó hangulatát, minden és mindenki fürgébbnek, magabiztosabbnak és sokkalta vidámabbnak tetszett.

A Baker Streetre érve Reisman a szükségesnél nagyobb borrávalót adott a sofőrnek, holott már régen megfogadta, hogy felhagy ezzel a szokásával. Az amerikaiak barátságos bőkezűségükkel tönkreteszik a taxisofőröket és az angol gazdaságot, gondolta, ő maga pedig pontosan olyan, mint a többi honfitársa. Felmutatta különleges igazolványát a kapuban őrködő katonai rendőrnek, azután belépett az épület pompásan berendezett előcsarnokába.

Valami lordféleség londoni rezidenciája volt ez, tulajdonosa éppen őfelsége ügyében buzgólkodott a távoli Indiában, s erre az időtartamra palotáját bérbe adta a kormánynak. A lord meglehetősen vagyonos és kifinomult ízléssel rendelkező ember volt, s ez meg is látszott a pompás bútorokon és az ötemeletes, stukkóhomlokzatú ház számtalan szobájának belső kiképzésén. Reisman életének egyik maradéktalanul élvezetes és érzéki öröme volt, ha az Armbruster őrnagy hivatali helyiségéből nyíló hatalmas fekete márvány fürdőszoba kádjában elnyújtózhatott a gőzölgő vízben. Akkor szokott rá erre, amikor első küldetéséből visszatért, s azóta rabjává vált. Legjobban azt szerette volna, ha Max csinos angol titkárnője kefélné le a hátát és dörgölné szárazra, de nem merte megpendíteni a dolgot, félt, hogy elpuskázza ezt a pompás élvezetet.

– Hello, Mox'II! – köszönt Reisman, amikor belépett az őrnagy sötét faborítású, puha szőnyeges szobájába. – Kész a fürdő?

Armbruster őrnagy levette vastagkeretes olvasószemüvegét és felállt, hogy kezet rázzon Reismannal.

– A fürdővel várjál a legközelebbi alkalomig, John – mondta.
– Patyolattisztának látszol. – Orrát ráncolva szippantott néhányat.
– Nem érzek semmiféle izzadságszagot... Sőt, meglepően vidámnak tűnsz.

Reisman megkísérelte átvenni a könnyed hangot.

– Miért ne lennék az? Semmi nem dobja úgy fel az embert, mint egy jó kis nyilvános akasztás. Úgy tudom, valaha ez népünnepeleszámba ment a jó öreg Albionban. – De hirtelen elfogta a borzadály az emlékektől, s tudta, hogy ez most már soha többé el nem hagyja és hogy igenis törődik vele, jobban törődik vele, mint ha azokra az időkre

gondol, amikor a halál kifutófiúja volt. – Nem is tudtam, hogy már a szórakoztatóiparba is betársultunk. Miről van szó? – kérdezte.

Armbruster tudta, hogy Reisman feldobottsága csak gyenge álcázás. Hangjában bizonytalanság, sőt talán harag is bujkált, s ha így volt, akkor az, aminek tanúja volt, megtette a kívánt hatást. Ha sikerült megérinteni, netalán elzsibbasztani Reisman legbenső, védtelen lelki rétegeit, akkor Armbruster értékelése majdnem telibe talált. Kinder hadnagy azt mondta, hogy a küldetés kulcsemléke egyaránt brutálisnak és szánalomra képesnek kell lennie. Armbruster őrnagy tisztában volt azzal, hogy Reisman halálosan biztos kezű harci és kémfeladatok végrehajtásában, s mélységesen tisztelte szellemi képességeit. Régóta gyanította azt is, hogy barátja kimért külseje mögött, valahol mélyen a felszín alatt lágyság és szánalom rejtőzik.

– Valami újról, egészen újról van szó – szólalt meg az őrnagy. Leült és intett Reismannak, foglaljon helyet egy bőrfotelban.

– Mi van a *Rosedale*-akciókkal?

– Fel vagy mentve. Felejtsél el mindent, amit a *Rosedale*-ről megtudtál. Nem hiszem, hogy már annyira bedolgoztad volna magad, hogy veszélyeztethetné az akciót. – Armbruster elhallgatott, kihúzta íróasztalának egyik fiókját, és kotorászott benne. – Mielőtt elfelejteném... amíg távol voltál, leveled érkezett.

– Feltehetőleg a sorozási bizottságom érdeklődik, miért nem jelentem meg az idézésre – mondta Reisman. De azért furdulta oldalát a kíváncsiság. Nemigen szokott levelet kapni. Amikor elolvasta a feladó nevét – *Aaron Reisman, Chicago, Illinois, USA* – inkább meghökkent, semmint meglepődött. Nem is emlékezett, mikor kapott utoljára levelet apjától. Közömbösen becsúszatta a borítékot köpenye zsebébe; alig várta, hogy elolvashassa, de ehhez egyedül akart lenni.

– A marston-tyne-i ügy valami egészen új – ismételte meg Armbruster őrnagy. – Merőben szokatlan az egész – még a mi számunkra is.

Reismant nyomban elkapta a szakmai érdeklődés, előrehajolt karosszékeében, minden idegszálával figyelt. Armbruster beszámolt neki az *Amnesztia*-akcióról.

– Azt akarom, hogy te vedd kezébe az irányítást, John – fejezte be beszámolóját. – Válaszd ki azokat a rabokat, akikre szükséged van, s állítsd őket választás elé: ítéletvégrehajtás vagy vonatjegy az akcióban való részvételhez?

– Azt hiszem, nincs sok választásuk – mondta fanyarul Reisman, és rágyújtott egy cigarettára. – Különösen azok számára, akiket halálra ítélték. Valóságos ajándék. Mi a hátulütő? – Kifújta a füstöt a plafon felé, és várta a választ. Egyre fokozódó felindultságát üres arckifejezéssel leplezte.

– Magam sem igen tudom, van-e hátulütője a dolognak, vagy sem – mondta Armbruster.

– Mi a jutalmuk, ha sikerül végrehajtaniuk a feladatot és visszajutnak? Szabadlábra helyezik őket?

– Semmilyen jutalmat nem ígértek. Később a fellebbviteli bizottság vagy a főparancsnok, vagy éppenséggel az Elnök e szolgálataik fényében esetleg felülvizsgálhatja ítéleteiket. Ami pedig a jelent illeti, fair az üzlet: ideiglenes amnesztia a szolgálat érdekében, ahogyan Kinder hadnagy fogalmazná... ő, egyébként Kinderrel fogsz dolgozni. Hamarosan találkozol majd vele. Persze te vagy a rangidős, satöbbi, satöbbi, de azért tőle kapsz majd néhány utasítást. Ő a mi közvetlen csatornánk fölfelé. Meg kell mondanom neked, hogy benyomásom szerint olyasvalaki, aki könnyen kiborul az efféle ügyek miatt. Ha azt akarjuk, hogy jól együttműködjetek, szükséged lesz arra, hogy mindkettőtök nyugalmának megőrzésére bevessd rendkívüli diplomáciai tapintatodat.

Armbruster maga elé húzta íróasztalán a pipát és a dohányzacskóját, majd kényelmesen hátradőlt magas támlájú székében. Nagy szakértelemmel gyömködte és nyomkodta a dohányt a pipába, de közben egy pillanatra sem vette le a szemét Reismanról.

– Nos, mi a véleményed az egészből? – kérdezte.

– Bűzlik – válaszolta utálkozva Reisman. – Miért nem megyünk el valamelyik egységhez és kérünk igazi önkénteseket, ahogy a jedburghi különítmények esetében tettük, ahogy a rosedale-iek számára tettem, ahelyett, hogy efféle alakokhoz folyamodunk?

– Nagyon jól tudod, John, milyen nehézségekbe ütköztünk, hogy találjunk elég embert Jedburgh esetében – mondta az őrnagy –, Rosedale-nél pedig már az utolsó tartalékhhoz kellett nyúlnod. Felülről megkaptuk a parancsot, milyen jellegű legénységet kell felhasználnunk, és ezen mit sem változtathatunk.

– Nem szívelem a kiképzési feladatokat, Max – válaszolta Reisman.

– Ezt te is jól tudod. Szeretném, ha újra bevetnének valahol. Bárhol.

– Szó sem lehet róla. Sehol nem leszel bevetve egy ideig.

– Miért nem?
– Azt hittem, fölösleges lesz, hogy belemenjünk ennek a részleteibe.
– Megvan erről a magam véleménye, de eddig még senki sem foglalta szavakba.

– Helyes – mondta Armbruster. – A parancsnokságon nagyon aggódtak amiatt, ami a Mottaronében történt a legutolsó nagy fegyverledobás közben, mielőtt sikerült kijutnod onnan. Parancsod úgy szólt, hogy feltétlenül kerüld el az ellenséggel való összecsapást, csak szedd össze az ejtőernyőn ledobott felszerelést, és gondoskodj arról, hogy jó kezekbe jusson. Az viszont, hogy nyílt csatára kényszerítsd a német hadsereget, ami jelentős veszteséget okozott a partizánoknak, semmiképpen sem szerepelt a tervben. A parancsnokság úgy határozott, itt az ideje, hogy pihenj egy kicsit.

– S akkor hogyan lehetséges, hogy hajlandók rábízni ezt a dolgot?

– Az én ötletem volt.

Reisman gúnyos hálával biccentett az őrnagy felé. – Akkor hát nálad nem fekszem rosszul, igaz?

– Igaz.

– Mélységes hálám, őrnagy – mondta mosolyogva. – Vajon miért gondolod, hogy éppen én vagyok erre a célra a megfelelő ember? Miért nem a katonai rendőrök vagy a büntetőszázad kerete?

– Ez kémfeladat – jelentette ki Armbruster őrnagy. Pipája közben kialudt, mire gyufát gyújtott, pipája fölé tartotta és hatalmas füstfelhő közepette fújta el a lángot. – Te írtad azt a szöveget, amelyből az embereket majd kiképzik, ráadásul neked már van gyakorlatod az efféle akciókban.

Nem bánta Reisman tiltakozó kérdéseit, hiszen azok sokkal inkább önvizsgálati jellegűek, kétségei hangos megfogalmazásai voltak, mint pusztá kifogások.

– Egyszerűen nem tudom elképzelni magam a fegyőr szerepében, Max. Fogalmam sincsen, hogyan kell az ilyen emberekkel bánni. Én mindig prima fiúkkal dolgoztam – eszes, gyors felfogású, szívós, veszettül hazafias fiúkkal, tudod, amolyan mintacserkészekkel, s mind valóban önkéntesek voltak. S ha már nem babra megy a játék, hogyan is bizhatnánk egy ilyen mocskos bandában?

– Végső fokon ez teljes egészében a te döntéseden múlik majd, John – válaszolta csöndesen Armbruster. – Amíg nincsenek felkészítve, nem

vetjük be őket. *Té vagy az*, aki meg tudja oldani a dolgot, máskülönben nem szakítottam volna félbe munkádat Rosedale-ban. Bármit forgaszanak is fejükben az ismeretlen hatalmasságok, annyi bizonyos, hogy az akció roppant nagy hatással lesz a partraszállás kimenetelére.

– S mi történik azokkal az elítéltekkel, akiket nem válogatok ki? *Pronto kaputt?*

– Tudomásom szerint nem lesznek további kivégzések, egyes kivételektől eltekintve, amíg partra nem szálltunk. Minden az egyes esetek körülményeitől függ.

– Rendben van – egyezett bele Reisman különösebb meggyőződés nélkül. Tudta, hogy vissza is utasíthatná a megbízást, akkor sem történné semmi, de eddig még soha életében nem utasított vissza megbízást, s végtére is, ha sikerre viszi ezt az akciót, talán ismét engedélyezik számára a bevetést.

Az Armbruster őrnagy szobájába beviharzó tisztén egy Savile Row-i szabótól kikerült kifogástalanul szabott egyenruha feszült, kezében pedig bal csuklójára láncsal erősített aktatáskát tartott. Alacsony, sovány fiatalember volt, kisfiús arcán derűs bizakodás ült, mintha csak ráöntötték volna. Reisman biztosra vette, hogy ugyanígy komor kifejezést is öltene álarcként, ha szükségesnek vélné. Armbruster íróasztala elé lépett és tisztelgett.

– Stuart Kinder hadnagy, parancsára megjelentem – harsogta.

Reismannek az a benyomása támadt, hogy Max egyszerre csak kényszeresen feszengeni kezd székében.

– Semmi szükség sincsen itt formalitásokra, hadnagy – szólalt meg Armbruster őrnagy. – Ismerkedjenek meg John Reismannel! Elmondtam neki mindazt az *Amnesztia*-ról, amit csak tudtam.

– Örvendek a szerencsének, uram – mondta Kinder, és mosolyát ezúttal Reismanre árasztotta.

– Engem is fölösleges uraznia – mondta Reisman. – Valamennyien édestestvérek vagyunk ebben a buliban. S ahogy a dolgok alakulnak a mi kis hadseregünkben, hamarosan maga lehet a rangidős, és szeretném, ha ezt nem róná fel nekem.

– Nagyon helyes, százados – válaszolta még mindig mosolyogva Kinder. – Őrnagy... – fordult ismét Armbrusterhez. – A tábornok és a többiek készen állnak és azt szeretnék, ha mi is megjelenénk az eligazításon.

Lementek egy földszinti társalgóba, amelyet tanácskozások céljára használtak. Reisman már gyakran járt itt. Pillantását végighordozta a választékos fényüzéssel berendezett szobán: a falakat elomló anyag, valószínűleg selyemtapéta borította, mindenütt süppedő szőnyegek, pompás kidolgozású lámpák és festmények, az egyik falat pedig márványkandalló foglalta el. Szerette a teremnek a gyermekkorától olyannyira elűtő hangulatát. A berendezést mostani funkciójának megfelelően néhány nagy asztallal, számos székkal és térképtárlókkal egészítették ki. Az egyik asztalnál három tiszt ült. Reisman csak ritkán került olyan ember testi közelségébe, akinek vállán egyetlen nagy csillag pompázik, s valami megmagyarázhatatlan oknál fogva, nyomban ellenszenvet érzett iránta – hát csak rajta, bizonyítsad be, miért vagy tábornok!

– Ismeri Armbruster őrnagyot, uram – szólította meg Kinder hadnagy a tábornokot. Teljesen fesztelenül töltötte be az összekötő tiszt szerepét. – Bemutatom Reisman századost.

Reisman nem tudta, tisztelegjen-e, vagy kezét nyújtson. A fészkes fenébe is, soha sem volt tisztában azzal, mikor kell tisztelegni, s mikor nem.

– Worden tábornok, a Legfelsőbb Hadbíróság elnökének hivatalából – adta meg a magyarázatot Kinder, mire az ősz hajú úriember drága külsejű szivart dugott a szájába, majd azt a kezét, amelyben eddig a szivart tartotta, odanyújtotta Reismannek, véget vetve a százados zavarának. – Gould ezredes, a Katonai Rendőrségtől – folytatta Kinder –, Denton ezredest már ismeri, ha jól tudom.

– Természetesen. Jó napot, uram! – mondta Reisman, és sorra kezét rázott a három főtiszttel. Denton a Grosvenor Square-i előretolt főhadiszálláson szolgált, s részt vett a katonai titkosszolgálat legfelsőbb szintű stratégiai tanácskozásain.

Nyomban Worden tábornok ragadta magához a szót.

– E megbízatás szokatlan jellege miatt – mondta, s szavait egyenesen Reismanhez intézte –, úgy véltük, joga van az általunk most megadható lehető legteljesebb magyarázatra. Kérem önt, százados, és önöket többieket is, mellőzzék a katonai formalitásokat – úgy lengette meg fölöttük szivarját, mintha pápai feloldozást osztana –, és habozás nélkül fejtsék ki itt véleményüket! Kedvük szerint szakítsanak félbe vagy cáfoljanak meg!

– Mindenekelőtt azt értsék meg, uraim, sohasem fognánk bele ilyesmibe, ha nem rendelkeznék ehhez a legfelsőbb hatóságok jóváhagyásával. Ami egyéni véleményemet illeti az Amnesztia-akcióról, nos úgy vélem, ez nem egyéb, mint egyszerű állományi hadtápprobléma. Meglehet, ezek az emberek bajba keveredtek a polgári életben, de más szemszögből szemlélve a kérdést, háborús veszteségként tekinthetők. Az elgondolás jócskán tartalmaz filozófiai gyakorlatiasságot. Okosabb felhasználni, mint eltékozolni őket. Így például – s itt szünetet tartott, hogy mondatának meghökkenőbb második fele elérje a kellő hatást – kevesen tudják, s bizonyos vagyok afelől, hogy ebben uraim, önök is bennfoglaltatnak, tehát kevesen tudják, hogy néhány hónapja a szövetségi börtönökben ötezer rabnak kegyelmeztek meg azzal, hogy jelentkeznek katonai szolgálatra, s ezeket az *Empress of Scotland* fedélzetén át is szállították az Egyesült Királyságba. Igen kevesen akadtak közöttük, akiknek magaviselete okot adott volna arra, hogy megbánjuk ezt a lépést. Ők most hadseregünk teljes értékű tagjai.

A jelenlevők egymásra pillantottak, hogy megállapítsák, melyikük arcára ül ki az „én persze tudtam” önelégült kifejezése – de senkin nem látszott semmi. Reisman és a többiek, még a sértődöttnek tűnő Stuart Kinder is meglepődtek.

– Jóllehet úgy tűnhet, hogy nagyon messze megyünk el az értelmezésben – folytatta a tábornok –, vannak olyan katonai szabályzatok és utasítások, amelyek alapján vállalkozhatunk olyan akcióra, amilyen az *Amnesztia*. – A tábornok bal kezével intett Kinder hadnagynak és kétszer pattintott az ujjával. – Kinder, itt van magánál az?

Kinder egy megjelölt oldalon kinyitott egy kézikönyvet.

– Igenis, uram – mondta. – Itt van. Tizenhetedik paragrafus, Szolgálati szabályzat 600–375: „*A megfelelő hadbírószági hatáskörrel rendelkező parancsnokoknak kellően mérlegelniük kell az ideiglenes kegyelemnek időben történő gyakorlását, avagy ítéletek végre nem hajtott részének felfüggesztését, illetve elengedését, amikor ez a szolgálat jól felfogott érdekében áll.*” – Elővett egy sokszorosított papírlapot, és a kézikönyvre helyezte. – S itt van egy kivonat *A szolgálat érdekében történő állománymegóvás és kegyelemgyakorlás* című parancsból. A következőket mondja: „*Másokat, akiket elítéltek bűncselekményekért, de értelmes, erőteljes fizikumú harcosok, különleges harccsoportokba vagy építődandárokba kell*

szervezni frontszolgálatra vagy közvetlenül a vonalak mögötti szolgálatra. Ezeket az egységeket a francia idegenlégió mintájára kell megszervezni.”

– Köszönöm, hadnagy – mondta Worden tábornok. – Még elválik, vajon találunk-e ilyen *értelmes, erőteljes fizikumú harcosokat* azon rabok között, akiket erkölcsileg súlyosan kárhoztható bűncselekmények miatt ítélték el. Az én szerepem az *Amnesztiában* véget ér a követendő eljárás jogi szempontjainak megítélésével. A hadsereg a legmesszebbmenően megtesz mindent, hogy igazságos legyen ezekkel az emberekkel szemben. Mindazoknak, akik töredelmesek, most lehetőségük van jóvátenni bűneiket. Mindazoknak, akikre hosszú börtönévek várnak, lehetőségük van, hogy – legalábbis ideiglenesen – megússzák a büntetést, ahogy ők mondják. Mindazok számára, akiket halálra ítélték, most jobb alkalom kínálkozik rá, ha már erre kárhoztatja őket a sorsuk.

Mindeddig a tábornok valamennyi jelenlevőhöz beszélt, de most már egyenesen Reismanhez intézte szavait.

– Súlyos felelősség hárul önre, százados – mondta –, és hangsúlyoznom kell önnek, mennyire fontos ez esetben a tapintat és a titoktartás, amihez ön és a szervezete olyannyira hozzászokott tevékenysége során. Gould ezredes, a Katonai Rendőrségtől, aki egy-szersmind tapasztalt ügyvéd, segítségére lesz a személyi állomány összeválogatásában. Kinder hadnagy lesz a közvetlen összekötő tisztje a hadsereg azon többi részlegéhez, amelyek érdekelték lesznek az *Amnesztiában*, így többek között a SZEEF, valamint saját Lélektani Hadviselési Parancsnokságához és Denton ezredes Hadművelési Tervezési Parancsnokságához, az ön saját előretolt főhadiszállásán. Kinder hadnagy, folytassa kérem!

Stuart Kinder levette csuklójáról a láncos aktatáskát, kinyitotta a lakatot, majd vaskos dossziéköteget vett elő. Nyomban buzgón szorgoskodni kezdett.

– Kezemben tartom – kezdte és fölpillantott Reismanre – a mintaként szolgáló, azon kategóriába tartozó katonák szolgálati kártyáit, beleértve a hadbírószági tárgyalások jegyzőkönyvi másolatait, akiket e megbízása teljesítése során jogában áll felhasználni. Ha ezek nem felelnének meg önnek, a Legfelsőbb Hadbírószág elnöki osztálya betekintést enged önnek irataiba, s jogában áll tetszése szerint kiválasztani bármely elítéltecsoporthoz. Szintén itt vannak

nálam a Legfelsőbb Hadbírószág betűrendes név- és tárgymutatói, valamint a hadbírószági tárgyalásokról készült grafikonjai az elkövetett különböző bűnök kategóriái szerinti bontásban, a származás, iskolázottság, faji, vallási hovatartozás, kor, valamint egyéb mérhető jellemzők alapján. A bíróság elé állított vádlottak elleni vádpontok az igazolatlan kimaradástól egészen a gyilkosságig terjednek. Bennünket természetesen inkább a súlyosabb esetek érdekelnek, amint azt mindjárt ki is fejttem.

Valamennyi jelenlevő, beleértve a tábornokot is, feszülten figyelte Kinder szavait, aki teljesen ura volt magának, anyagának és hallgatóságának.

– Kezemben tartom – folytatta a hadnagy – annak a kiképzési tervnek a vázlatát is, amelyre ezeknek az embereknek szükségük lesz, hogy megfelelhessenek a rájuk bízott feladatnak.

– Ezek szerint – szakította félbe Armbruster őrnagy –, ha jól értem, ez nem csoportos akció, hanem egyéni feladatok sorozata lesz?

– Egyelőre ez még csak terv, Max – vetette közbe Denton ezredes. – Jól tudod, milyen rengeteg tényező változhat még egy effajta akcióban a kezdeti tervezés és a végső megvalósítás szakasza között. Pillanatnyilag tanulmányozzuk, voltaképpen milyen akciókat is hajtsunk végre. Egyelőre csupán annyit mondhatunk, hogy bizonyos piszkos munkát kell elvégezni, amely lényeges a partraszállás számára, s hogy ezek lesznek azok a katonák, akik el fogják végezni ezt a munkát. A küldetés természetét nem áruljuk el senkinek, amíg Reisman százados csoportjának kiképzése nem éri el azt a fokot, amikor felkészültsége a kiképzési szakaszból a hadműveleti szakaszba vált át, s ez feltehetőleg közvetlenül azt megelőzően lesz, hogy a csoportot bevetjük – ha ugyan egyáltalán sor kerül erre.

Reisman ebből a megfoghatatlan eligazításból azt a következtetést vonta le, hogy egyelőre még nem határoztak meg semmiféle akciót. Csupán az ötlet született meg.

Kinder hadnagy úgy vette át ismét a szót, mintha soha senki sem szakította volna félbe. – A továbbiakban arról szeretnék beszélni, mi a szerepe az én parancsnokságomnak: a Lélektani Hadviselés Parancsnokságának az *Amnesztiában*. – Leemelt egy dossziét a halom tetejéről, alóla kézzel írott jegyzetek tűntek elő. – Kissé szokatlan, hogy az akcióba bevonták a Lélektani Hadviselés Parancsnokságát, ámde egyedülálló lehetőséget kínál nekünk arra, hogy elgondolásainkat és

módszereinket egyazon vállalkozás két végpontján ellenőrizzük. Míg a Lélektani Hadviselés Parancsnoksága, amint azt önök jól tudják, arra törekszik, hogy az ellenséget propaganda révén gyengítse, szellemileg támadja, összezavarja és aláássa harckészségét, egyben azzal is foglalkozik – s ez kevésbé ismeretes, kifinomultabb működési területe –, hogy saját haderőinket még az eddiginél is elszántabb harcra készítse. Ha folyamatosan ellenőrizhetünk egy példátlanul alacsony képességszintű szociológiai csoportot, mint amelyet most kívánunk létrehozni, ez módot nyújt majd nekünk arra, hogy gyakorlati körülmények között dolgozzunk ki néhány elméletet, elveszük azokat az elméleteket, amelyek megvalósíthatatlanoknak bizonyulnak, másokat pedig bevonjunk a hadsereg információs és oktatási programjaiba. Azok a programok, amelyek ennél a csoportnál beválnak, bizonyára még jobban alkalmazhatók olyan egyének esetében, akik ellen soha nem kellett fegyelmi büntetéseket foganatosítani. E projektum másik végpontján, hogy úgy mondjam: a cél felőli végén, ezeknek az embereknek mind testi, mind lelki természetű feladatokat kell megvalósítaniuk az ellenséggel szemben, s e tevékenységek hatékonyságát remélhetőleg szintén értékelhetjük majd.

Kinder hadnagy maga elé húzta aktatáskáját, és kezdte visszacsomagolni a papírjait, jelezvén, hogy a maga részéről befejezte az eligazítást.

– Kérdezhetek valamit, uram? – pillantott Reisman a tábornokra.

– Természetesen.

– Armbruster őrnaggyal folytatott korábbi beszélgetésemből és az ön megjegyzéseiből, valamint Kinder hadnagy eligazításából úgy értettem, hogy ezek az emberek nem egyszerűen csak bűnözők, akiket jogom van felhasználni, hanem halálra ítélt gyilkosok és erőszaktevők.

– Denton ezredes – intett a tábornok.

– Így van, százados – vette át a szót az ezredes. Számos tényezőt kell figyelembe vennünk, s ezek mind pompásan összeillenek. A mi szempontunkból, tehát a hadműveleti aspektusból, az akciók jellegét tekintetbe véve, pontosan ilyesféle egyénekre van szükségünk.

Reisman többé-kevésbé már elkötelezte magát Maxnek, de ezeknek a többieknek még nem. Arra gondolt, ha sikerre akarja vinni megbízatását, akkor meg kell tudnia a terv legapróbb részleteit, s tőle telhetőleg kifacsarja belőlük az utolsó csepp információt is, legyen

az tudományos, halandzsa, vélemény vagy tény jellegű. Azt akarta, hogy meggyőzzék – de mind ez ideig ez nem történt meg.

– Mindig úgy tudtam, hogy a bűnözőtípusok alapvetően gyávák – mondta Reisman. – Hogyan lehetnének bármikor is bizonyosak hűségük felől?

– Ez teljesen a kiképzőjüktől függ, százados – válaszolta Denton ezredes. – Ha úgy véli, hogy ez a megbízás nem való magának, javasolni fogom Armbruster őrnagynak, hogy másvalakit terjesszen elő.

– Hagyja csak, ezredes – vetette közbe Worden tábornok. – Úgy gondolom, a századosnak joga van feltenni ezt a kérdést. – Reismanhez fordult. – Denton ezredes válasza azonban tömören és pontosan körvonalazta a helyzetet. Minden azon az emberen múlik, aki kiképi ezt a csoportot. Feltehetőleg azt tapasztalja majd, hogy a legjobb jelöltek azok közül kerülnek ki, akiknek a fellebbezését még nem tárgyalták. Meglehet, néhányan azzal próbálkoznak a semmítőszéknél, hogy jogi hiányosságokat akarnak kimutatni perük lefolytatásában – de ezekről most nem beszélünk. Akiket nem ítélték halálra, azok esetleg inkább választják a szövetségi börtönök viszonylagos biztonságát az *Amnesztia-akció* bizonytalansága helyett. Saját leleményességére kell hagyatkoznia – feltehetőleg Kinder hadnagy segítségével, aki kiismeri magát ezekben a dolgokban –, hogy megbirkózzék egy-egy olyan ember efféle reakciójával, akiről úgy véli, hasznára lenne a csoportjának.

– Hozzáfűzhetnék még egy lényeges mozzanatot, uram? – kérdezte Kinder hadnagy.

– Tessék!

Kinder odafordult Reismanhez, s ahogy az előre tudta, arca most komor kifejezést öltött. – Olyan embereket kell kiválogatnia – mondta –, akik számára valóságos megváltás, ha eleshetnek egy ilyen akció során. Olyanokat, akiknek reménytelen a helyzetük – s ez az utolsó reménységük. Ezért gondoltuk, hogy a legokosabb, ha személyesen megy el Marston Tyne-ba, jelen van egy akasztásnál, s így első kézből szerez tapasztalatot, milyen is az, és a maga révén az emberei is megtudják majd.

– Mennyi időm van? – kérdezte Reisman. Voltaképpen azt akarta mondani: ez ugyanolyan ócska, rohadt trükk, mint amilyen az egész ügy. De túrtőztette magát, kezdett érvényesülni az, amit Max rendkívüli diplomáciai tapintatának nevezett. Amellett zúgolódása ellenére,

az egész tervben volt valami, ami ellentmondott a hagyományoknak, s ez jobban vonzotta, mint bármi, amit eddig csinált.

Az ülés végeztével Reisman tisztán látta, hogy legjobb esetben három, legrosszabb esetben két hónap áll rendelkezésére. Ha ugyanis küszöbönáll a partraszállás, ennek májusban vagy júniusban kell bekövetkeznie. Természetesen senki – feltehetőleg még maga a főparancsnok – sem tudott semmi bizonyosat, de benne volt a levegőben, s az egész előkészületnek ez is volt a célja.

E rövid néhány hét alatt kell tehát katonákat faragnia azokból az emberekből, akik elveszítették jogukat az emberi léthez. Harci szellemet kell beléjük plántálnia, azután megtanítania őket, hogyan kell harcolni. S meg kell őket tanítania arra is, hogyan kell egy repülőgépről ejtőernyővel leugrani a rettegés fekete ürébe. A kiképzés lefolytatását, helyét, módszereit nyilván többé-kevésbé rábízzák. Kinder hadnagy Londonban marad, és csak akkor jön ki a kiképző terepre, ha szükség van rá, vagy ha végre kíván hajtani vagy ismerettni akár egy esetleg általa kidolgozott motivációs tervet.

Kinder átadta Reismannek az anyagokat tartalmazó aktatáskát. – Természetesen hivatali páncélszekrényemben mindenről másolat van – jelentette ki, amint átadta neki a kulcsokat.

Mihelyt Armbrusterral ismét magukra maradtak és kettesben felfelé haladtak a lépcsőn az őrnagy hivatali szobája felé, Reisman hangot adott egy gondolatnak, amely egész idő alatt nem hagyta nyugodni: – Mondd csak, elképzelhetetlennek tartod, hogy e ragyogó eszű fiatalember esetleg egymaga főzte ki ezt az egészszet?

– Az sem lepne meg – felelte az őrnagy.

– Állandóan azt vártam, mikor dobja be a klasszikus idézetet – folytatta Reisman. – Rossz fiú pedig nem létezik.

Armbruster rámosolygott. – S természetesen rögtön meg is cáfolhattad volna a magad példáján – mondta.

Reisman arra gondolt, tudja-e Max, milyen közel járt az igazsághoz. De sejtelve sem lehetett, hiszen Chicago és az első, ifjúkori zűrzavaros verekedés, amely halállal és a zsaruk megjelenésével végződött, már elmerült a távoli múlt homályába.